

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2020. február – XIX. évfolyam 2. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájja:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Otthon így
szoktam szólni **2**
Bözödi György verse

Hornblóer **4**
*Kiss Lajos István
regényrészlete*

Az emberi test,
lélek, szellem... **7**
*Varga Domokos György
készülő kettőskönyvéből*

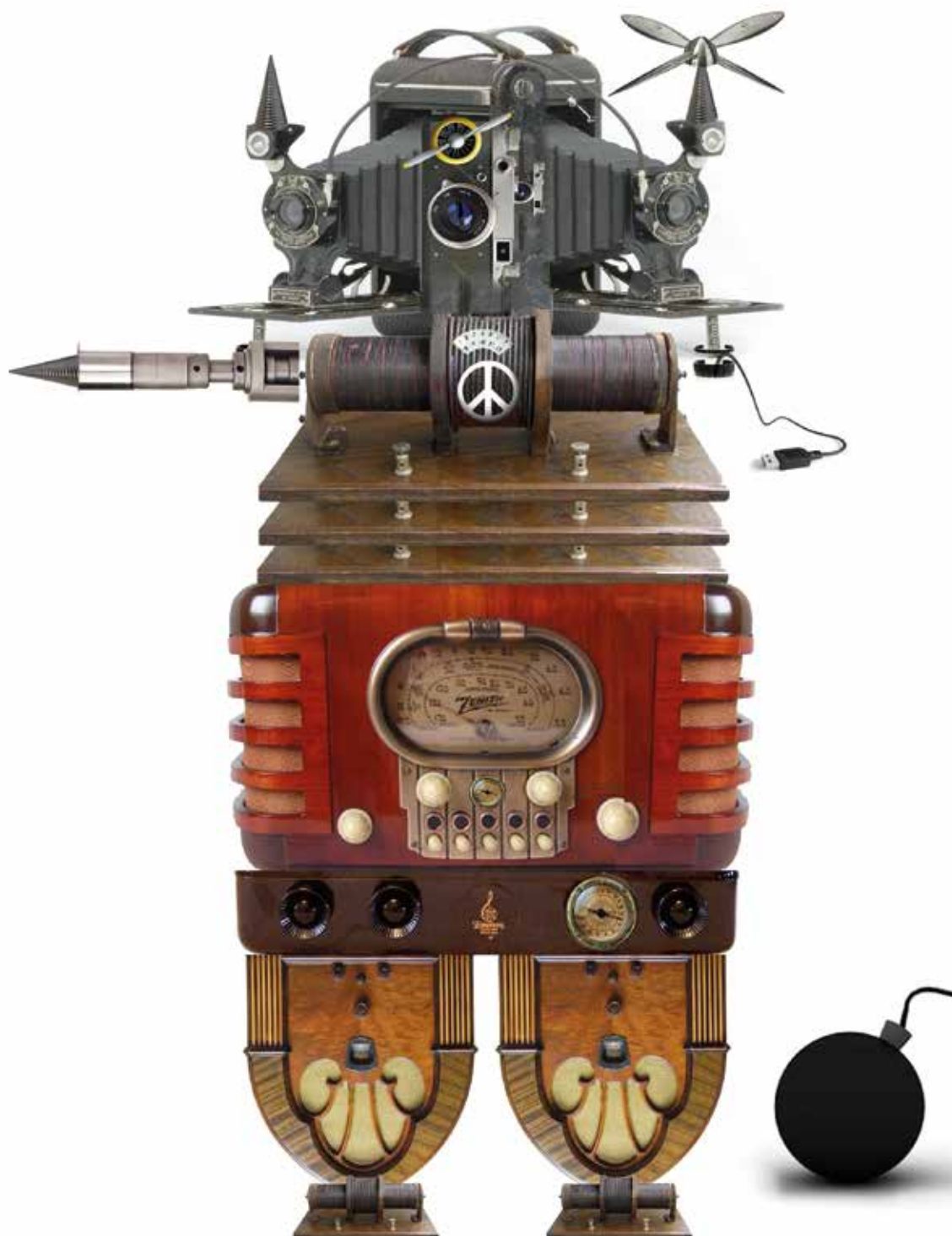
A bozótos kert **10**
*Részlet Illés Eszter
készülő regényéből*

Katonatemető **15**
Bozók Ferenc verse

Pályafutásom **16**
története
*Péntek Imre készülő
önéletrajzi regényéből*

Doktor Keserű
széttépi **25**
Lenin-Lennont
Ványai Fehér József novellája

ROBOT
Horkay István grafikája

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD

Külön kis világ?

Mit tehet egy alkotó, a szavak embere (nevezzük most különlegesen így a költőt, ugyanis a történész, a szociográfus Bözödi éppen a tények embere volt – élete végéig érezte ennek hátrányait a hatalom részéről) népéért, amikor fegyvert fogni, az igazat bátran kimondani már nem lehet, nem engedik? A minden embereken felüli hatalomhoz, a Teremtőhöz apellál székelőiért. Kezdetben a „külön kis világ” megfogalmazás nem sejteti, pontosan miért is hívja fel erre a figyelmet – azét, aki úgymond mindent tud. De már a harmadik mondata (*Tudod-e, vagy csak megfeledeztél róla...*) megteremti azt az alapot, amelyről ha nem is kérni, de kérdezni (és azzal számon kérni) lehet, mert éppen Őt dicsérik a madarak... A Balassi istenes verseiből ismert alapállás köszön vissza: érvel igaza mellett.

Bözödi verse nem úgy vallásos vers, mint általában e műfajt ismerjük. Sőt, talán nehéz is lenne a klasszikus értelemben vett vallásos versek műfajába beskatulyázni. A cím azt sejteti,

Bözödi György

Otthon így szoktam szólni

Jó Teremtőm, tudod-e, hogy itt vannak a kövek,
itt vannak a füvek, erdők, egy külön kis világ
egészen itt van a hegyek karimája között?
Tudod-e, hogy itt még nem volt az özönvíz óta
új olajág, mely a békét hirdette volna, tudod-e,
hogy emberi láva ég, tüzel mindenütt körülötte?
Tudod-e, vagy csak megfeledeztél róla, hogy itt is
úgy énekelnek egész nap a madarak, mint a földnek
többi sok részén, s téged dicsérnek?
Tudod-e, hogy a rigó tele-szájjal kiáltja a reggelt,
s a csalógány a hold útját kíséri zenével?
Tudod-e, hogy a patakok is oly szépek itt, hogy
párjukat keresni kellene akárhol, s hangjuk
milyen erdei vad szimfóniát játszik?
Tudod-e, hogy itt a virágok tarkábbak, mint
máshol a lélek, a földnek, fának, bogárnak is
szava van és beszél és sír és kacag, ám de hogyan
hallanák hangját, ha innen a segélykiáltás sem
hallatszik messze?
Tudod-e, hogy itt is emberek élnek,
kik annyit dolgoznak, hogy a lelkük szakad meg belé,
életük örökös kínlódás, s fájdalomak sortüze
oltja ki mécsük? Tudod-e, hogy tehozzád fordulnak,
tőled várják sorsuk jobbra fordulását?
Jó Teremtőm, tudsz-e valamit róluk?

ti, a szerző valahányszor falujában járt, mindannyiszor Istenhez fordult, közbenjáróként a bözödiekéért, mindannyiukért, akik e vidéken éltek. Volt is valamely oka erre: két évig a kolozsvári teológián tanult, az imádság, esedezés nem lehetett lelkétől távoli.

Ám ha az ekkorra (a Székely bánja szociográfiai írást 1938-ban adták ki Kolozsváron) társadalomkutatóként, történész-ként nevet szerző Bözödinék csak az maradt, hogy a Teremtőhöz forduljon, nagyon borúsna láthatta a jövőt. Mai napig neki van igaza – és talán a Teremtőnek, aki bár mindent tud, mégsem engedi nekünk is tudnunk előre. Vállalnák-e a mai nemzedékek vajon azt a sok kint és a hazugság által kisebbségi létbe szorítottaság megaláztatásait, amit nagyszüleink sem láthattak előre? Erről ezt olvashatjuk a versben: „*annyit dolgoznak, / hogy a lelkük szakad meg belé, / életük örökös kínlódás, s fájdalomak sortüze / oltja ki mécsük*”. Kegyetlen igazság, mindehhez napjainkra az elmúlt két évtized politizálásából való kiábrándulás, a minket képviselők összességében vett érdektelensége és a kilátástalanság, elszegényedés társul. Akkor még lehetett verset írni a helyzetről – ma már nem érdemes.

A költő Bözödi nem magának kér a Teremtőtől, ő nem, ő annál jobban szerette ezt a bajlátott székelységet, minthogy megfeledekezhetett volna az égbekiáltó, mindennapjaikat felőrlő, örömeiket megrágó igazságtalanságokról, a szemükbe hazudott ígéretekről, az arcukba üvöltött szidalmakról. Különb-
ben éppen azért tartották (még fiatalabb kora irodalomkritikusai is; *Kicsi hajó* című novellája tankönyvekben is helyet kapott) nagynak, mert meg tudta a közember szintjén is fogalmazni, mivel kísérti meg egy idegen hatalom által ezt a fogyatkozó székelységet a fennvaló. Ha gondol ránk.

*”Mennyi egyszerű szépsége van
annak a helynek, amelyet a címben
otthonnak nevez...”*

Történész és prózaíró sosem fogalmazhat ilyen lírai finomsággal – és mégis milyen egyszerű Bözödi szófűzése! Bizonyára a mondatritmus miatt választotta a különben több kortársa által művelt (pl. Olosz Lajos, Bartalis János) versformát ez alkalommal, hiszen imaszerű szöveg rímekben, mértékben túlságosan megmódoznak tűnhet. Mennyi egyszerű szépsége van annak a helynek, amelyet a címben otthonnak nevez, és a szerző nevét ismerők persze tudják: Jakab Györgyként látta meg a napvilágot 1913. március 9-én, szülőfaluja nevét vette fel később (1989. november 25-én hunyt el Budapesten, szülőfaluja temetőjében nyugszik).

Bözödi esetében (aggregényéletet élt) semmi esetre sem marosvásárhelyi otthonára, inkább szülőfalujára gondolok a verscím kapcsán. Amint annyi más versében (*Fény és árnyék* címmel a Kriterion Könyvkiadó Bukarestben, 1979-ben jelen-

tette meg verskötetét), ebben is tollhegyre kerülnek azok a (a szerző számára egyedi) jellemzők, amelyekből a szülőfalut mint apró(bb) mozaikkockákból össze lehetne rakni: hegyek karimája, fák, virágok, bogarak, madarak, patakok, ám ez esetben csak a rájuk való utalás szintjén, nem bő részletezéssel.

Olyan sorai vannak ennek a versnek, amelyek bármely bözödi vagy éppen szomszéd falusi, a szülőfalumban, Gyagyban élő idősebb ember szájából elhangozhat akár most is. Most még inkább, mint eddig... Vagy bármely erdélyi magyar ember szájából. Olyan emberéből, aki ismeri a múlt és jelen valóságát, aki békére vágyik, mert az örökös kínlódást megelégette, és már csak a Teremtőjében hisz, hogy elhozza számára az emberhez méltó életet is.

Az utolsó sorban a naivnak ható kérdés („*Jó Teremtőm, tudsz-e valamit róluk?*”) tulajdonképpen enyhe hangú számonkérés: figyelj már rájuk, ránk, te Isten, és tedd jóvá, hogy olyan sajnárú életet rendeltél sorsul!

Akár halkán magunkban mondott monológként is felfogható Bözödi alkotása. Amit régóta mondanak, mondunk, abban reménykedve, hogy egyszer majd az is meghallja, aki mintha semmit sem tudna rólunk, mert „*itt is emberek élnek*”, és „*az özönvíz óta*” nem volt itt még béke...

Lecsupaszított, ezért erős érzelmi töltetet hordozó mondatai bizonyára helyet kapnának azon a nagy falon, amelyre a magyarul írt legszebb gondolatokat, legigazabb mondatokat írnák – ha lenne már ilyen hely.

P. Buzogány Árpád versei

Megválaszolatlan üzenet után

Nem lehet most már elviselni
szerelmet, se kint ennél többet,
minden mondatba belebújtál,
minden gondolat fázós, döbbsent,

mintha nem lenne súlya szónak,
minden fűszál a neved súgja,
minden hajnali madárhangba
beleszületsz, te kedves, újra.

Nélküled nem folyik a víz se,
egész világunk ócska reptér,
szárnyalni azóta tanulok,
amióta te észrevettél.

Kínlódás, miután messzi mentél

Játszik-e véled álom, csalfa,
röpít-e messzi téged, alva,
ledob-e hajnalban szárnyáról,
vetít képet kezdődő máról?

Ki hordoz puha tenyerében,
mikor az éjfél bársony ében?
Ki álmod téged, napsugárka,
suttogásodra folyton várva?

Láttad-e szemek sóvárgását,
csillagtüzeknek halvány mását,
érezed-e, mikor szív nem dobban
s rád hull a csönd nagy darabokban?

KISS LAJOS ISTVÁN

Hornblóer

Középmagas, igazi hollandus lépett a zárkába lassú, imbolygó tengerészjárással, széttárt karokkal, mint aki végre hazatért. Szó sem volt persze ilyesmiről... Hatásos, lenyűgöző belépő volt – bármely színházban tapssal jutalmazott entreé... Az ajtó becsukódott mögötte, karjait még mindig széttárva, mint egy a kérdések özönét megelőzendő – forró grogtól és vad szelektől rekedtes hangján, fejét kissé oldalt hajtva, férfiasan vörhenyes arcán enyhe szomorúsággal a következőket mondta: – Uraim... a sárga csikó...! A feltörő morajlásból kimaradtam, mert a sárga csikóról most hallottam először. Különös állat, ma már tudom, visszahozza az embert egykori lakhelyére, s újabb eljárást, újabb ítéletet jelent. Mindig többlettel jár, mégpedig jelentős többlettel beépített téglák, vamzerek áldozatos munkájának köszönhetően. Valamely értékelhető apróság elkottyantása vagy a feszültségtől való megszabadulás, esetleg nagyképűség, irigység – sok minden közrejátszhat, még ostoba rágalom is, de legtöbbször elég, ha kienged az ember, s titkokat mond el egy jóbarátnak. Hornblóer kapitánynak nemigen volt lehetősége egyikre sem, nem nagyon beszélt senkivel, de nem volt egyedül a maga ügyében, s egyiküknek nyilván eljárt a szája. A négy év, melynek letöltéséhez Baracskán kezdett hozzá, most várhatóan megemelkedik. Szénaillatot hozott magával, napokig éreztem. Erős, kellemes nyár végi illatot. A regénymesélés – olvasnivaló híján – megszokott időtöltése volt a zárkabélieknek. A történet előadásán túl legtöbbször a mesélő személyiségéről is szólt. Mit és hogyan mond el – mit hanyagol, és minek tulajdonít nagyobb jelentőséget? Főornagy, mint azt már említettem, mestere volt a szónak, élvezettel hallgattam, csak nem kellett volna túlértékelnie eme képességét, s inkább hagyta volna kedves magyarjait Levédiában kóborolni. Ófelsége kapitánya hosszú történetét nem volt részem meghallgatni, de ismertem a történetet, s a belépő szénaillatú visszatérőben nem volt nehéz felfedezni a hús-vér kapitányt – a nehéz léptű igazi tengerészt. Ez esetben nyugodtan eltekinthetünk a szénaillattól, mely semmiképp sem a zord tengeri világ sajátja. Valami fanyarul lezser katonai szleng vette körül. Azt hittem, akit a sárga csikó utolér és visszahoz, összetört emberré válik mindenestül, és ez valószínűleg így is történik az esetek többségében, de a kapitányt más fából faragták... – ...nem húz minket a sunyibunyevác a faszára... – dúdolgatta elégedetten, és én egészen bizonyos voltam benne, hogy így is lesz, annyira meggyőző volt tökéletes magabiztossága, csak a bunyevácról kellett volna valamivel több ismerettel rendelkeznem. Győtörhetett ismét parókián nevelkedett világi tudatlanságom. Komoly változást jelentett a kapitány váratlan megjelenése, Főornagy tekintélye például érezhetően csökkent. Egyáltalán nem bántam, s úgy tapasztaltam, mások is hasonlóképpen voltak ezzel. Dr. W. M. nyugalmazott hadbíró őrnagyot nem ismerte, de roppant megörült a találkozásnak. Jóval fiatalabb volt a bírónál, de mindketten szolgáltak már a háború előtti nyugalmasabb időkben. A bíró az ostrom után már csak né-

hány évet, a koalíciós idők végezetéig, mert az új kommunista kormányzatnak nemkívánatos volt a személye. Semmi baj nem lett volna, ha nem keveri állandóan a kommunistákat meg a nyilasokat. Előfordult, hogy a kisnyilast, aki búzlott a félelemtől, újdonsült derék rendőr, korábbi nyilastársa vezette fel a tárgyalásra, s dr. W. M. legszívesebben mindkettőt vasra verette volna. Nem tehetette, de fecsegett róla a maga köreiben, mert képtelen volt szó nélkül lenyelni az efféle baromságot, s hamarosan meg is lett az eredménye. Egyáltalán nem bánta, hogy mellőzték, de a nyugdíját is hasonlóképpen mellőzték, és hosszú évekig szénport őrzött különféle állami Tüzép-telepeken. Korosabb intellektusok személyre szabott foglalkozásának számított az ilyen tevékenység, s ez mindenkinek hasznára vált. Talán még valamilyen formában a szénpornak is. Hornblóer kapitány jobban járt. A rangját megtart-

Horkay István grafikája

hatta – százados volt, mint azelőtt –, de szükség volt rendkívül speciális képzettségére, s visszakerülvén még itt is találtak számára időnként elfoglaltságot. Hamarosan háromtagúvá bővült kis társaságuk, mert alig egy héttel a Kapitány visszakerülése után újabb nevezetesség került a 33-asba. Személyesen senki nem ismerte, de az ostrom előtti újságok bűnügyi rovatainak gyakori szereplője volt. Híres mackós volt a maga idejében. Dr. W. M. nyugalmazott hadbíró őrnagy rendkívüli érdeklődéssel fogadta, mert bár különböző ügyeinek semmiféle katonai vonatkozása nem volt, híre eljutott egyéb területekre is. Bőrgyalu – az egykori mackós egykori jóbarátja, a közös ismerős, akiben akkorát csalódott, és aki miatt három év kótert kellett Vácon lenyomnia, meghalt már évekkel azelőtt. Újság volt ez a mackós számára, és napokig tartó közös téma, mert az említett jóbarátnak hosszú, rejtelmes, s főleg elhíresült csalássorozata volt katonai terepen. Dr. W. M. hadbíró őrnagy és a kapitány mindent értett a mackós elbeszéléseiből, nekem azonban furcsa és idegen volt a szokatlan nyelvezet. Minálunk odahaza, a református parókián szerintem senki sem tudta, mit jelent például kótert menni, ahogyan magam sem, bevallhatom. A falnak menni, azt igen – nem is volt szokásban, mert ott nagyot koppan az ember. Itt meg kapkodom a fejem, néha semmit sem értek, pedig magyarul beszélnek, csak máshogyan, s irigylem az egykori hadbíró meg a kapitányt, mert igen jól szórakoznak. Sok mindent megkérdeznék, de nem merem. Nem ajánlatos – még ilyen ügyekben sem. Egyáltalán – semmiféle ügyben nem illik kérdezősködni. Hiába jártam Főőrnagy iskolájába, ott nem tanította senki, mit jelent pótert menni – mert ilyen is van, s mennyire más, mint az előző. Megint kicsinek és tudatlannak éreztem magam, és sokáig azt sem tudtam, mi az a bémallér... Ohm törvényét, na azt bezzeg bemagoltam, mert muszáj volt megtanulnom, csak tudnám, miért. Mintha bármilyen hasznom is lehetne belőle a továbbiakban. Bőrgyalu másik jóbarátja Micike, aki roppant ügyes besurranó tolvaj volt... Na ez is például... Így kezdeni egy elbeszélést. Ezt sem értettem – egyáltalán nem, bár némileg vigasztalt, hogy én is mesélhettem volna Micikének az égő csipkebokorról. Mindegy. Vártam türelemmel, már tudtam azt is, hogy lakva ragad a nyelv az emberre – idővel minden a helyére kerül... Micike szerette a csokoládét, és imádta a nőket. Legnagyobb trükkje, és ezt egy nyelves puzsiért bármely csinos nőnek bemutatta – a szája szegletében tanyázó csikket szájába forgatta, s a füst az orrán meg a fülén jött kifelé... Bőrgyalu Márianosztrán szedte fel Micikét a rendőrrel együtt, akinél nagyobb gazembert a föld nem hordott még a hátán. Szép társaság lehettek így négyesen az egykori kolostorban. Sokat írtak róluk a különféle lapok – Bőrgyalu állítólag még a Színházi Életbe is bekerült valami szórakoztató kalamajka kapcsán. Én jó darabig abban a hitben éltem, hogy pompás hely lehet az a Márianosztra, ahol Micike, Bőrgyalu és a rendőr közös zárkában tölthették napjaikat. A kapitány furcsállotta, hogy a vén, ragyás képű mackósnak, aki korábbi tevékenységét mindig elegáns, világos öltönyben végezte, s aki szerintem igen eredeti figura, semmi jól csengő ragadványneve nincsen, s idővel őt magát nevezte Bőrgyalunak. A felvett név pedig teljes mértékben elfogadottá vált. Érkezése másnapján Bőrgyalu a hosszúkás kecskelábú asztal végére ültetett, mondván – most pedig szokásos reggeli tornáját fogja elvégezni az én segítségével. Hatvanéves elmúlt, de erőlkézenállást csinált az asztal túlsó végét marko-

lászva... Később mindenféle trükköt, fakíroknak valót, a görög smasszerek szórakoztatására. Még segítettek is neki. Tűt kért, hogy összevarrja a száját meg a combjait. Kapott görbe zsákvarrótűt – jó rozsdásat. A szeme se rebbent, összevarrta azazal... Főőrnagy is elégedett volt, mert az ő segítségével semmire se ment volna... Ősz elején azonban beborult az ég. Addig csupán néhány statáriálisan elkapott fegyverrejtegető vendégeskedett néhány napra, de az utolsó eset mintha másképp is lökést adott volna az események komolyra fordulásának. Kis csolnakunk, mely eleddig oldalvizeken csordogált, megérkezett a dübörgő zuhataghoz. Eldördült a startpisztoly, mégpedig mindenféle értelemben, mert a tárgyalásvezető bíró kezében dördült el. Szépen akkurátusan átlötte a saját tenyerét – néhány pillanatig még bámulta a lyukat, aztán kirohant. Tulajdonképpen szerencséje volt, mert akár az ügyészt is lelőhette volna vagy bárki mást a tárgyalóteremben. A ki-rendelt ügyvédet például, az amúgy is az ügyész kistestvére... A vádlottak is elcsodálkoztak, mert ez nekik, hiába próbálkoztak, egyáltalán nem sikerült. A népes társaság legidősebb tagja éppen minálunk vendégeskedett. Ő már betöltötte a tizennyolcat. A többiek, akikkel közösen halászták Szentendrénél a pisztolyt, mind fiatalabbak. Lőszer is volt a pisztolyban, valószínűleg nem hozzávaló, s így az egész fegyver a szakértő szerint tulajdonképpen használhatatlan.

Legelőször is elmeállapotunkat illetően vizsgáldtak, mert az bizony fontos és politikaiak esetében szinte elkerülhetetlen.

Lehet, hogy használhatatlan, de mégiscsak pisztoly – gondolta a bíró –, mégpedig forgópisztoly, és játszadozott vele, és vígan csattogtatta mint veszélyes bűnjelet. Mivel azonban a kapanyélnek is lehetnek különös rejtett tulajdonságai, hát ez a pisztoly is elsült, mégpedig éppen a bíró kezében. Őt évet kaptak fejenként, mert ennyi a minimum statáriális ügyekben. Mintha nyári szabadságról tértek volna vissza ügyeink intézői, e durranást követően pedig lázas munkálkodásba kezdtek. Legelőször is elmeállapotunkat illetően vizsgáldtak, mert az bizony fontos és politikaiak esetében szinte elkerülhetetlen. Engem is megvizsgált egy orvosnak mondott vigyorgó civil, mintha a politikaiak egyúttal elmeháborodottak is lennének. A hirtelen elkomorulásban iskolám is megszűnt, és a Vereckénél toporgó magyarok sem jutottak be a Kárpát-medencébe. Elmaradt a honfoglalás. Főőrnagy nem volt kíváncsi többé kedvencei hanyattatásaira, a sajátja immár jobban érdekelte, mert szinte naponta kísérték különböző kihallgatásokra. Képes volt órákig sétálni a mosdó előtti szabad területen, mintha a zárka eme darabkája saját területe volna. Vad találgatások kezdődtek a bírák irányultságát, bosszúálló és egyéb hajlamait illetően, s ha valaki enyhébb ítélettel tért meg, sokan már erősen reménykedtek, hogy személyének köszönhetően majd enyhébb ítéletet kapnak, sőt egyesek es-ténként elvonulva még imádkoztak is, hogy a sors kegyeltje-ivé válhassanak.

Minden ilyenfajta próbálkozás azonban látványosan csődöt mondott, az ítéletek meglepő változatosságot mutattak, sokszor megdöbbenőnek, de legalábbis érthetetlennek tűnt az évek magas száma. Teljessé vált a zűrzavar. Nekem már ez is

sok volt, de elképzelni sem tudtam, hogy még fokozódik, azt pedig semmiképpen, hogy hová és milyen irányba.

Az idő is hidegebbre fordult; valahol úgy döntöttek, hogy csökkenteni kell az adagokat, kisebb legyen a kenyér, és vékonyabb a szombati szalonna, mert a mozgásszegény életmódnak megfelelően csökkentett kalória is elegendő. Az őrség teljesen leszokott a sétáról, nekik nem hiányzott, meg amúgy is folyton esik az eső. Maradjon mindenki a seggén nyugodtan. Dr. W. M. nyugalmazott hadbíró őrnagy reumatikus fájdalomtól szenvedett, s délutánjait az ajtó mellé helyezett stokin töltötte Bőrgyalu társaságában. Ez utóbbi is lassan több időt töltött odaát ügyései kihallgatáson, mint a zárkában. Egyre reménytelenebb helyzetét mi sem bizonyította jobban, mint hogy teljesen felhagyott a reggeli tornáskodással. Mintha már nem volna semmi értelme. Kanállal a kezében ült a bíró mellett, félálomban, szunyókálva várt napi brómadagijára. Ritkán beszélgettek... Már minden fontos dolgot megbeszéltek. A tálcás doktort várták az ajtó közelében. Bőrgyalu egy ízben felébredvén kábulatából különös kérdéssel fordult a meglepett bíróhoz. – Vannak-e a kötélnék fokozatai, drága bíró úr? Magának tudnia kell! – Ezt kérdezte. – Mire gondol tulajdonképpen? – csodálkozott a bíró. – Hát olyasmire, hogy selyemkötél, kenderkötél meg egyebek, mert ha van ilyen lehetséges szortiment, én biztos, hogy drótkötelet kapok... Én úgy élek, az már bizonyos... – A bíró megpróbálta tréfára venni a dolgot. – Ugyan már, ne túlozzon – mondta –, elég lesz magának egyszerű kender is. – Köszönöm, bíró úr, maga igazán jó ember – mosolyodott el Bőrgyalu. – Kár, hogy későn ismertem meg. Tudja... nagyon kényes vagyok a nyakamra, nyakkendőt sem hordtam soha a bűdös életben. Világos öltöny, kihajtott fehér ing, mint a jasszok általában, ez állt jól nekem. De a drótkötél...?

...kár, hogy belepofáztatok az egészbe, öcsi... jobban ment volna, ha nem avatkoztok bele...

Főornagy elkomorulása jelentős hatással volt az összes bennlakóra. Mintha nagybeteg lenne a szomszéd szobában, csendesebbé, komolyabbá vált a légkör. Semmi hangos szó, még az esti éneklés is teljesen abbamaradt. Az őrnagy hosszú léptű magányos sétái a mosdó előtt mindennaposakká váltak. Ebéd után gyors csajkamosás, mert már indulásra készen várakozik. Nem szíveli, ha bárki útjában áll. Igyekezni kell. Aznap is, mint mindig, utolsónak került rám a sor, de nem bírta kivárni, míg befejezem, s megindult a hátam mögött. Sétája közben egyfolytában figyelte minden mozdulatomat, mintha mondani akarna valamit. Öblögettem nyugodtan, s közben hátamon éreztem komor tekintetét. Útjával párhuzamosan állt a hosszú kecskelábú asztal, hosszanti oldalain egy-egy paddal. A felém eső közelebbin dr. W. M. hadbíró őrnagy és a kapitány csendesen beszélgettek. A túloldalon a csepeli villanyos olvasgatta frissen kapott vádiratát. Időnként csupán megszokásból a küszöb felé pillantott, szokott helyéről éppen odalátott, s a víztükörben megjelenő mozgást figyelte. Az ágyközökben kisebb csoportok szétszórva, csak Bőrgyalu és a bíró tartózkodtak az ajtó közelében patikaszerükre várva. Főornagy kemény léptekkel haladt mögöttem, s le nem vette

rólam zavaros tekintetét. Már éppen keresztezni akartam útjában, hogy a kapitány mellé telepedjek, amikor hirtelen megállt, hosszan, szemrehányóan végigmért, a keze finoman reszketett – láttam –, s mielőtt újra megindult, mintegy melleslegesen, csak úgy, de feltűnő lekezelő hangsúllyal odavetette: – ...kár, hogy belepofáztatok az egészbe, öcsi... jobban ment volna, ha nem avatkoztok bele... És talán sikerül is. – Továbbhaladt, de fordulás után, amint felém közeledett, újra megállt, bólogatott, mintha csak megerősíteni akarná az iménti kijelentést, s még hozzátette: – ...így viszont szar lett az egész... s most itt ülhetünk ebben a nyálás rohasztó sötétségben valamennyien... – A szemrehányó, váratlan kijelentés ostorcsapásként süvített a lassú délután csendes nyugalmába. Döbbszaggatott fagyos csend követte, s talán a szívverése is megállt némelyeknek egy röpké pillanatra. Az ember ilyenkor tanácstalanul körbenéz, én is ezt tettem. – Mi volt ez? Mások is hallották? Ugyanazt hallották, amit én? A halk beszélgetések hirtelen elnémultak. Meglepő, durva kinyilatkoztatás robbant a délutáni nyugalomba, mely minden más mondanivalót megakasztott, eltörölt, megsemmisített, mintha minden, ami fontos és lényeges volt, vagy annak tűnt legalábbis, szemvillanás alatt megsemmisült volna. Egyformán üres, majdhogynem félénk tanácstalanság majd minden arcon – szemek merednek rám kérdően minden irányból – az arcom lángol –, a mosdóba kapaszkodom, lábaim remegnek, szólni, válaszolni képtelenség... Mi az istennyila történt...? Emberek. Értettem a szemrehányás indulattól fűtött szavait, de csak a szavakat... Nem tudom, mit akar jelenteni... Kinek szól tulajdonképpen? Kiabálnék a rám meredőknél... Mit néztek? Rátok is éppen úgy vonatkozik, ha igaz. Az összes itt lévő szerencsétlenre mind... És mindenkire... elevenekre és holtakra, a menekültekre, akik ott-hon vagy idegenben lapulnak, azokra is. Azt hittem, kiabálok, azért néznek rám tágult szemekkel, pedig egy hang se jött ki a torkomon... Teljesen megzavarodtam. Főornagy soha nem kezelt gyerekként, de felnőttként sem. Tudomása volt rólam kellő távolságból, s ezt a komoly távolságot mind ez ideig viszszafogottan megtartotta. Munkált benne végig az ellenszenv, éreztem, de most valaminek történnie kellett, hogy felszínre kerüljön... „kár volt belepofáztatok az egészbe, öcsi...” – így, ezekkel a szavakkal vágta hozzám minden keserűségét, hogy érzem a bűnt, amit elkövettem... Amit oly sokan elkövettünk. A tékozló fiú példázata itt nem érvényes... Itt minden fordítva történik. Az Atya nem öleli keblére az elveszettnek hitt bárányt, de előhívja háza hűségese népét, minden szolgálójával egyetemben, s a tekerőket, a család és a nemzetség áru-ló tévelygőit keményen bünteti. Ha szükséges, mezei vadak prédájává veti, és nem érez szánalmat... Üzenet érkezett, figyeljétek! Figyelmezzon és gondolkodjon el mindenki, aki élni, netán érvényesülni akar, akinek még vannak céljai családdal, bármivel, amivel számolni érdemes... Vége a türelemnek... Térjétek észhez, és végre szedjétek össze magatokat. Azt hittétek, fehérek és feketék, világosak és sötétek között választhattok... Azt hittétek, amit ostobán rajongó hittel választottatok, amiben hittetek, mert végre valamiben hinni akartatok, igaz...

Ébredjétek! Semmi sem igaz, a fű zöldje, az ég kékje sem az... A színek becsapnak különben is... Csak egy szín van, ami felejtethetetlen és örökké igaz! Válasszatok!

Részlet Kiss Lajos István Állj, ki az? Tovább című regényéből

VARGA DOMOKOS GYÖRGY

Az emberi test, lélek, szellem teremtése

Fogadjuk el, hogy a Teremtő Istennek nincs teste, tehát létezhet értelem (Ige, szellem, lélek) anyag nélkül.

Tegyük fel a kérdést: ha kezdetben volt az Ige – a teremtő isteni értelem –, ahhoz, hogy emberi értelmet alkosson, mi szüksége lehetett az anyagi világ megteremtésére?

Alkotási, teremtési megfontolások

LÁSSUK BE: elvileg egyszerűbb értelmet (szellemet) test nélkül teremteni és szaporítani, mint bonyolult anyagi folyamatokkal ötvözve.

FOGADJUK EL: az alkotás eredménye valamiképpen mindig az alkotó gondolatainak, teremtő logikájának leképeződése. Nincs okunk feltételezni, hogy teremtőnél és teremtettjénél ez gyökeresen másképp van.

VEGYÜK ÉSZRE: az egész anyagi világ viselkedését megszabja, hogy az azonos töltésű elemi részecskék taszítják, a különböző töltésűek pedig vonzzák egymást. Semleges, nyugalmi állapotba akkor kerül egy test, ha ugyanannyi negatív és pozitív töltés található benne.

A világ s az élet összhangja (harmóniája) az ellentétek összehangolódásából születhet meg.

Férfi és nő nyugalmi állapota kettejük egyesülésekor következhet be. Harmonikus élet kettejük egyesüléséből, eggyé válásából keletkezhet. A legősibb nyelvek egyike, a magyar, ezt úgy juttatja kifejezésre, hogy a házasságra lépő nő neve: *feleség*. Férfi és nő csak együtt alkothat egészet; önmagában az asszony csak *feleség* lehet, vagyis csupán fele az egésznek.

Az anyagi világ (más néven: *természet*) megteremtésével Isten megalkotta önmaga – addig hiányzó – ellentétét.

A *szellemi-lelki* világ ellenpólusként megszületett az *anyagi* világ.

Az *örökkévalóság* ellentétéként: az *idő*.

A *határtalanság* ellentétéként: a *tér*.

A *halhatatlanság* ellentétéként: *születés és elmúlás, élet és halál*.

A *világmindenséget* magába foglaló *EGY* ellentétéként: *elkülönülő egyedek*.

Az abszolút *0 pont* mint vitathatatlan igazodási pont ellentétéként: az *ÉN*.

Az *egyetemes valóság* ellentétéként: az *ÉN valósága*.

Az *egyetemes igazság* ellentétéként: az *ÉN igazsága*.

S végezetül: az isteni szellem és lélek *értékállandóságára* válaszként megszületett a szüntelen *változás*: az anyagi világ örökös mozgása, az élet végtelen *változatossága*.

VEGYÜK ÉSZRE: minden alkotásunkkal magunkat igyekszünk kiteljesíteni, gazdagítani. Nincs okunk feltételezni, hogy Isten másképp lett volna ezzel. (*Alkalomadtán érvekkel, logikai bizonyítékokkal is alátámasztjuk.*)

Az anyagi világ megteremtésével Isten kiteljesítette önmagát. Kikerekítette a világmindenséget.

A lélekvilág kiterjesztésével *lelki társakra* tett szert.

A szellemvilág kiterjesztésével *szellemi (alkotó, teremtő) társakra* tett szert.

Az anyag jelentősége az ember életében

SZÖGEZZÜK LE: anyagi világ nélkül nincs tér és idő, nincs születés és elmúlás, fejlődés és pusztulás. Nincs létfenntartás és fajfenntartás, nincs létküzdelem, versengés, próbatétel, meg-

Ország László fotója

mérettetés. Nincs cél, csak ok, nincs feladat, küldetés. Nincs tétje az életnek. Nincs élet, csak létezés.

Az anyagi világ a világegyetem örökmozgója: a rá szabott isteni törvény folytán egyszerre kikényszerítője és hordozója az élet állandó változásának és végtelen változatosságának.

Az emberi test (mint anyagi jelenség) az ember életét szabályozó alapinformációk (ősinformációk, biológiai parancsok, örökítő anyagok) tárolója és továbbadója.

Testünk: lelkünk és szellemünk foglalat. Lehetővé teszi a másoktól való határozott elkülönülésünket, az ÉN kialakulását.

Testünk nemcsak foglalat, de fogvatartó is: életünk során megakadályozza lelkünk és szellemünk szabad és végzetes elszakadását a fizikai valóságtól.

Az azonos térben és időben (anyagi világban, fizikai valóságban) való létezésünk teszi lehetővé közösségként (közösségben) való létezésünket.

Az egyszerre ÉN-ként és közösségként való létezés az értelemmel bíró emberi faj egyedeinek olyan versengését és együttműködését teszi lehetővé, amely (nyilván a Teremtő szándékának megfelelően) a teljes anyagi, szellemi és lelki világ mélyebb megismeréséhez és kívánt megváltozásához (megváltoztatásához) vezethet.

Ország László Haikuk

Hajlik a háztól
a hajnal, nappal emel
már fény-falakat.

Bármelyik napod
ünnep lehet; hétköznapi
szintén... bármelyik.

a rossz nap is nap
az éjszaka nappala...
álmodni lehet

Minden hegyen van
legmagasabb; lassú út
fel-le sietős.

Nem kell több annál
ami vagy, ha annyi vagy
amennyi lehetsz.

Addig talán még...
amíg vízcsepp elidőz
hajló ághegyen

Eltűnt a hely, már
mindenütt jelen; porlón
szélbe-felejtve

A test, lélek és szellem szentháromsága

Jobb híján (vagyis logikusabb, értelmesebb anyagelvű magyarázat híján) elfogadtuk: kezdetben volt az Ige. Az anyagi világ is Igéből született, az elemi részecskéktől a világegyetemig. FOGADJUK EL: az anyag maga is Ige, az isteni szentség egy megjelenési formája.

Tudósok megalapozott becslése szerint az ember hétezer kvadrillió atomból áll. Minden egyes atom 99,99999999 százaléka űr. Az emberi testnek tehát legkevesebb 99,99999999 százaléka űr. Anyagtalan üresség. Fogadjuk el, hogy lehet benne helye, erő- és mozgástere az önmagában láthatatlan s megfoghatatlan lelki s szellemi valónknak.

Születésükkor egymástól elválasztott egypetéjű ikrekről derült ki, hogy egymásról mit sem tudva, nagyon hasonló sorsot „választottak” maguknak. Fogadjuk el, hogy ez azért lehetséges, mert a megtermékenyített petesejtben megszámlálhatatlanul sok adat rögzül a két közvetlen felmenő és azok felmenőinek testi, lelki és szellemi tulajdonságairól, sőt életéről (élettörténetéből).

Egy új szívet kapott kislánynak rendszeres rémálma volt. Faggatóinak részletesen leírta állombeli gyilkosa kinézetét, a büntett helyszínét. Ennek alapján letartóztatták annak a kislánynak a valódi gyilkosát, akitől a szívet nyerte. Szögezzük le: az emberi sejtek és szervek sokkal több információt tárolhatnak a magunk, sőt elődeink életéről, mint amennyiről a mai tudomány tudomása van.

FOGADJUK EL: lelkünk és szellemünk csírája ott lakozik testi csíránkban, a megtermékenyített petesejtben. Tulajdonságainkat, viselkedésünket (fizikai jellemzőinket, lelki és szellemi vonásainkat) egész életünkre kihatóan megszabják az örökítő sejtek (gének) révén kapott, általuk nemzedékről nemzedékre közvetített fizikai, lelki és szellemi *ősinformációk*. (Alkalmadtán kitérünk rá: e „megszabás” csak „csapásirányt” jelent, és nem kizárólagosságot; valószínűséget, és nem eleve elrendelést.)

...lelkünk és szellemünk csírája
ott lakozik testi csíránkban,
a megtermékenyített petesejtben.

Fogadjuk el, hogy mindhárom információ típus közös ősförése a Teremtő Ige. A Teremtő az örökítő sejteink, illetőleg az általuk továbbított ősinformációk révén gondoskodott arról, hogy az emberi fajtól megkívánt fizikai, lelki és szellemi alap-képességek és alapkészségek minden egyedre átöröklődjenek az idők végezetéig.

(Elvileg az emberi faj kihálásáig, illetőleg addig, amíg az ember végzetesen bele nem piszkál saját génállományába, ősinformációi hordozójába.)

Utalva isteni eredetére és ennek jelentőségére, az egymással egyszerre vetélkedő és összhangra törekvő testi, lelki és szellemi valónkat nevezzük *belső szentháromságnak*. (Meghagyva a jelzőtlen szentháromság fogalmát a katolikus vallás Atya–Fiú–Szentlélek hármásának.)

Részlet Varga Domokos György: *Isten logikája – Az Élet logikája című kettőskönyvből*. Következik: *A lélek nyomában*

Kárpáti Kamil versei

A kaposvári Rómahegy hóban

Láttad? Hajnalra hó volt. A Rómahegyre sok út vezet, de mind fehér!
A faágakon immár meggyűlve reszket a szép, halotti, néma tél.

Szemöldökfán lóg örökölt kabátom, szellőztetem rossz szekrény-szagát.
Tálból az anyóka-barna körte mindjárt vissza, nyári faágra száll.

Ház fölött didergő, meztelen anyóka télen túlra néz – hol a melle?
Hol a sárga szilvától gyöngyöző szoknya suhogása, kedve?

Hol a derekamig nő a fűből ő, és lábujjai közt a tücskei?
Versengnek tagbaszakadt felhők: nagyobbbat rajta melyikük ütheti.

Még a tó jégpáncélja alá menekülhet talán, s iszapba fúrva,
álmában gömbölyödve, mint egy medveleány, édes Nyár lehet újra.

Hegyemelő, ki ha akarja, a Kapost rázúdítja, árvíz-időt,
de két pitypang-pihéből hidalva, se talpát, se kontyát nem éri rög.

Ó, anyó! Hallom, ahogy az ég alján halomba dől ropogva csontja,
gurul koponyája a jég xilofon-lépcsőzetén, s szilánkká bontja.

A medencecsont sikongva tör szét, az ujjperec, mint a fa, csak kattog.
Szerelmesek! eszembe jut szép fűszál-nevetek, kik odakint fagytok.

Mint az áldozó, ekkor a körtét metszi villanó, jéghideg késem.
Dobj a nyár után!: puha, loccsanó zajt ad a húsa, tompát egészen.

És mosolya van, mint minden szelt gyümölcsnek. Így nevetne Kató rajtam.
S még mindig a nyári réten ülnénk – pipacsbután. Pedig baj van, baj van.

Márianosztra

A szél itt forgandó.
Lobbal jár, sebbel ver.
Lúdbőr vénkisasszony
uszályát felveszi
minden fű, fa, ember.

Didereg az ég is,
nem kel ki kalácsa,
nem is hold süt éjjel,
csak egy marhahólyag
libeg a halálba.

Lehetne Középkor
jelének vélni tán,
szinte bolyhas pályván,
függ az ordas semmin,
pislog a kés után.

A kaposvári Rómahegy – CsÁ felvétele

ILLÉS ESZTER

A bozótos kert

Arról a fényképről álmodtam, amelyik a negyedik fotópikniken készült, a szigeten, 2005. július 17-én, vagy amelyiken Annus bozótos kertjében vagyok, gyűlölettel és ijedelemmel, kinyújtóztatom a vállamat, szívom magamba a kikékölt levegőt, és egyszerre fázni kezd a kezem, egy fagyos madárláb az imént érintette, mégis tudom, hogy mindaz, ami itt van és itt történik, olyan gyönyörű, megint minden ugyanaz, az össze-rogyásra ítélt pajta, lovak, éneklős hang, sebhelyek és ráncok; ideje, hogy kipillantsak a végtelen tájra, napnyugatnak, omladékos árkokon, göndör és sűrűselymes ágyékszőr réteken, porhanyós szántásokon, botladozó méhek erdején túlra, pókok fullánkján, fatörzseken, gyökereken túlra.

Ott van dőlt fákkal a Pagony, Mocsaras, Dongó, Péter völgye, Bacorpuszta, Szekeresbokor, Kenderszer, Tiloserdő, Töles, Solymárok erdeje, Gyertyános, Kerekdomb alja, Remete, Pörös, Bodzás, Lány halála út, Nyulászó, Galambos, Törött kereszt, Rozsok terme, Cupi-kert, Kecskház, Gyöp, Bogaras, Likas, Zsidó-birtok, Almás, Kányás-láp, Porfelleges az elszaladt csorda kolompjaival –

ott a páskom lerágott füve, Óceán-kút, Kender-kút, Kócos-kút, Kaszás-kút, Csurgó-kút, Sár vize, Sásos-tó, Füstös-tó, Cigány-tó az iszapot fölverő ludakkal –

ott a farkasölő sisakvirág, szarkaláb, kököröcsin, pipacs, holdviola, borbálafű, gyíkfü, kányazsombor, réti madárhúr, juhsóska, csalán, apróbojtorján, som, koronafürt, mályva, bogáncs, molyhos ökörfarkkóró, szamárkönyér a gömb alakú fejecskéivel –

ott a szitakötő, kékszárnyú sáska a délelőtti tisztásról –
ott napba hunyorgó harangok.

Annus okosan forgatta a szavakat, tanító szeretett volna lenni, de a kétkezi útján maradt, dolgozott a család hét hold földjén, közönséges legelő mezőjük, rétjük is volt, aztán egy darab harasztos szántó, egy lapos területen kisebb szálás, ritka erdő; hordta hátán a szalmát, a takarmányt, aztán kullón, pengét kalapált, fáradalom nélkül sarjút, rozsot, búzát kaszált, vastag rendet vágott, kenyeret dagasztott, kemencébe tette, szántott, vetett, szénát gyűjtött, kukoricát tört, halomba répát rakott, a jószágot se kótyavetélte el, maradt rá tehén, süldő, anyakoca, baromfi, férjhez nem ment, nem úgy volt az élet, ahogy lennie kellett volna, sokat adott, sokat elvett, ígért és nem teljesített, nem ígért, és akkor adott. Majd csak lesz valahogy. Valahogy? Hogyan? Kinek kivel kell elszámolnia? „Kíváncsi vagyok a vágatató világra, de nem tudok vele lépést tartani, semmit nem értek belőle. Az idő mindenkit megtipor. Csak félek.” Mert mindig van mitől félni. Emberektől, szőrös, gonosz manóktól, akiknek hegyes a fülük, akár a láncról szabadult ördögé. Nem a haláltól félt. Az élettől. A rozsdás, megvakult jászolkarikáktól.

– Mindenféle dolog megtörtént velem. Nem vagyok sehol. Nem volt társam, nem kerestt senki a faluban, hol minden ismerős még, a gödrök és a palánkos udvarok, az utcára nyitott kapuk, házak és a gyökeresek, a régi lakosok, és föltűnnek az elhajtott marhák, lovak, eladott sertések, birkák, kecskék. A legnagyobb bajt ott látom, hogy az emberek ebben a negyven esztendőben mást mondtak, mint amit belülről éreztek. Most is gyakran átesnek a másik oldalra. A bensővel nincsen összhang. De várni mégse lehet. Megváltozni akkor kell, abban a pillanatban, amikor valami történik. Nem holnap, nem holnapután. Tudjuk a történetet, az ellenőrzés során kiderül, a települést egyetlen ördög őrzi. „Bírok vele, kezemben az egész!” „Hogyan?” „Azt mondom nekik, az embereknek: legyetek jók!” „Akkor te nem is vagy ördög!” „De azt mondom nekik: majd holnap.” Az ördög mindig azt mondja. Az emberek azt hiszik, jó úton vannak. Amíg fontosabb lesz, hogy mi drágább, mi az olcsóbb, ha az anyagit tesszük az első helyre, akkor nehéz lesz. Kérünk valamit az Istentől, s ha elmúlik a bajunk, elfelejtjük megköszönni.

Fura nép vagyunk. Eladtuk az ünnepeinket, nincs békességünk, megvakult a szemünk, nem vagyunk képesek se meglátni, se megérezni az igazságot, megkövesedett a szívünk, tele van haszontalanságokkal, vásáros limlommal, az erdők, az óceánok szeméttelpekké lesznek, öltre megyünk a koncert, megszaporoztak bennünk a romló gondolatok, mint Júdás koponyájában, ahogy ezt mondani szokás, és mindig vannak olyanok, akik felmarkolják a harminc ezüstöt, hirtelen, bátran és gátlástalanul. Én reggel azzal kezdem a napot: „Köszönöm, Uram, hogy fölébredtem!”

...elfelejtem, hogy tele van sajgással
a mellem és a fejem, hogy öreg vagyok,
beteg és kagylóarcú...

Az ördög munkálkodik, az idő szolgál, de senkire sem várakozik, folyton foly, hol tisztul, hol borul, dér után meghugyozza magát, a bolondot is észére hozza, leszedi az arcról a rózsát, felénk-nálunk zajlanak bő hideggel telek és tökkel virágzó nyarak, hírmondós fecske-tavaszkok és havazó ősök. Elhíthetik velem, hogy nem éltem hiába. És közben nincs mire emlékezzem, elfelejtem, hogy tele van sajgással a mellem és a fejem, hogy öreg vagyok, beteg és kagylóarcú, hogy az ördög nyargal saroktól sarokig, velem szemben az úton gyakran közeledik, hogy befészkelje magát mirigyeimbe, idegimbe, kiszedje lelkemből a jó magot. Ki tett azzá, ami vagyok? Ki szólít? Kit szólíthatok?

Az ember felkel, bekapcsolja a rádiót, bömböl bele a csendbe az angol sláger, obladi, oblada; a halottak mindig előkerülnek, most akkor, és akkor csak a bozótos kertből az élők tűnnek el, a holtaknak mindig van elegendő földjük, az élőknek soha nincs. Meddig húzza magát az ember?, ha arról van szó, kéri a Jóistent, őrizze nyári favágástól, téli kaszálástól, gyűlölettől, hazugságtól és kétségbeeséstől, ne szomjazza a magányt, ne tudja, milyen évszak van, ősz?, mikor rohamosan rövidülnek a napok, mikor a kazal vonyogó vasát emeli szeméhez, s hirtelenül minden megáll, a cukorrépát szállító kocsis szekér, a gömbös villa, a kék-hideg verejtékes föld, a lovak patáiról, a küllőkről leszakadó sárcomók. Semmire sincs már idő, álmodni fényképekről, nyarokról, elmondani még a Miatyánkot, mint lesz, hogy bírjuk?, keserű minden, mint az éretlen dió, a szánk állandó vizet kíván, kicserepesedett, ki tudja, miket mondunk arról, hogy lassan elveszítjük az eszünket, nyáron jólesik megpihennem egy sápadtabb árnyékos helyen, megszedülni, fejet csóválni, úgy tenni, mintha nem hallanám a harangokat, a tér kinyílt szökőkútjait, ahogy a víz emelkedő sugarakban feltör, remegve, mint a nádszál, ahogy csattannak a nadrágszj-széles víztenyerek a köveken, amelyek olyan fehérek, akár a hó, cseppek csillámlanak, ugrándozó, megtorpanó meztelen kisgyerekek szemébe, fülébe csapódnak, egy nő a szalmakalapját legyezőként használja, minden fényes, és remeg a levegő, meg kellene köszönnöm, de mit?, gondolom báván, miközben a motor felhördül, zötytyenve-nyekkenve a busz nekilódul, megy már a faluba, fáradtan bámulom a tájat, a házakat, annyi minden köt ide, nekiindulok az első utcának, kemény a föld, mint az ördög patája, a lánc nagyot csörren a temetőkapun, a sűrű embergomolyagból arcok és kezek emelkednek ki, holt asszonyok és gyermekek álldogálnak elkülönülve a nagy keresztnél, egymás közt beszélgetnek,

egy-egy pillantást vetnek a férfiak felé, akik a kerítésnél gyülekeznek; az életről, drágaságról, ágyékcsigolyákról, bimbókról, töltött káposztáról, növényekről, állatokról folyik a szó, Istenről, hatalmának végtelenségéről, elrugaszkodott szolgáliról, sok elhervadó dologról, ami nem történt meg, s ami megtörtént; előlépnek a sokaságból az enyéim, nagymama valamra teszi a kezét, szelíden szól, mintha magyarázattal tartozna:

– A halottak sem azok már, akik voltak. Mind együtt vagyunk, családiásan. Azt mondjuk: falu, és az üres házakat, pajtákat, ólakat értjük rajta, az udvarokat; azt mondjuk: kert, és a moníliai fákat értjük, szilvát, ringlót, kajszit, cseresznyét, meggyet, a vesszőkre rászáradt virágmaradványokat, a ki nem hajtott levélrügyeket; azt mondjuk: Eszter, és téged, az álmban üvöltőt, a nagyokat kiáltozót értjük, aki megölte az apját.

– Csak sóhajtok utána – mondom, és az az érzésem támad, a múltkor találkoztam vele valahol, ha mégoly régen is, talán a könyvesbolt kirakatánál és talán csak egyetlen pillanatra.

Fékez a busz, zökken a megállóban, ahol a kocsmá van, s úgy rejtőzik a gesztenyefák között, mint valami barlang. Hirtelen felriadok, nagymama köhéccsel és elmegy, látom őt elködni a végtelenben. Ha madár lennék, elrepülnék hozzá, nem tudni, hova, talán a Farkaserdőn túlra, amelyik átnyúlik a dombokon, ahol hatalmasat roppannak a boszorkánytölgyek, ahol lehet várakozni vaddisznókra, őzekre, szarvasokra és a holdvilágra, arra, hogy a március patakokká olvassza a havat a bogáncsos és indás árkokban.

Adj nekünk, Uram, gyöngéd és jóságos tavaszt!

Korai esőt.

Tisztaságot és rendet.

Hogy ne múljon el a rigók szájáról az ének.

Hogy ássunk a kertben.

Ország László fotója

DEBRECZENI TIBOR

Napló

Kilencvenévesen

K2018 elejére mintha kiürültem volna. Úgy éreztem, nincs több közölnivalóm. Akkor, mi más tehetnék, abbahagyom a naplóírást. Abbahagytam. Mostanáig.

Elfoglaltságom egyébként volt, szerkesztettem, írtam az új életrajzi könyvemet. Sokat kínlódtam, míg írtam. Szerettem volna, ha a szöveg a világosan fogalmazott élőbeszéd hatását kelti. Az üzenet végett.

A könyv végül is elkészült. A címe: *Forró székben*.

Ahogy vége lett a könyves munkának, megkísértett a depresszióba hajló szorongás: elmúltam kilencven, a feleségemnek, aki eddig maga volt a munkamániás egészség, mindenféle bajai lettek, s én, aggodó természet lévén, csak az ő gondjára tudtam koncentrálni. Majd magam is kínlódni kezdtem ezzel-azzal, testi bajokkal, meg magával az öregedéssel, hogy kezdek feleslegessé válni, kizuhanok az időből.

Ekkor, mintegy védekezésül, határoztam el, hogy újra megpróbálkozom a naplóírással. Hátha segítek magamon, ha ki beszélem a vénülésemet.

No de kilencven után? Tapasztaltam ugyanis, hogy igen-csak meg kellett dolgoznom a jó mondatokért. Meg aztán könnyebben felejt az ember, körülményesebb előkotorászni az élményt, s ellenőrzés alá vetni, hogy úgy igaz-e minden, ahogy az emlék állítja.

Mindegy. Magamban már döntöttem. Nekivágtam a születésnapom után. Lyukas félórákban, mikor éppen szivárgott a kedv. És bevallom, kíváncsi is lettem magamra. Mi sül ki az egészségből. Nem tudok ugyanis arról, hogy valaki kilencven után naplót adott volna ki a kezéből.

Az öregkor egyik öröme, ha család veszi körül a vént, dédunokák is – történetesen minket –, és örvendezhet a születés csodájának, ölbe veheti a pólyást, játszhat a kicsikkel. Más-más módon az iskolás kamaszokkal, aztán beszélgethet a középiskolás és az egyetemista leszármazottal. Közben arra gondolok, van az életnek folytatása. Nevezem másként, nyomom marad, bár nem biztos, hogy felismerhető.

Most, amikor e sorokat írom, megnyugodva veszem tudomásul, hogy a másfél éves Julcsi és a négy hónapos Lilla gyógyulóban van. A két legkisebb dédunoka legyőzte a tüdőgyulladását.

Öröm az is, hogy mostanság, amikor az öregedés tartozékai, a különféle nyavalyák sűrűbben támadják meg az embert, megszaporodnak a közvetlen leszármazottak aggodó telefonhívásai, segítő látogatásai. Jó érzés tudni azt is, hogy akkor, amikor már senki semmi előnyt, hasznot nem várhat a barátságtól, még mindig foghatjuk a szeretet morzejeleit.

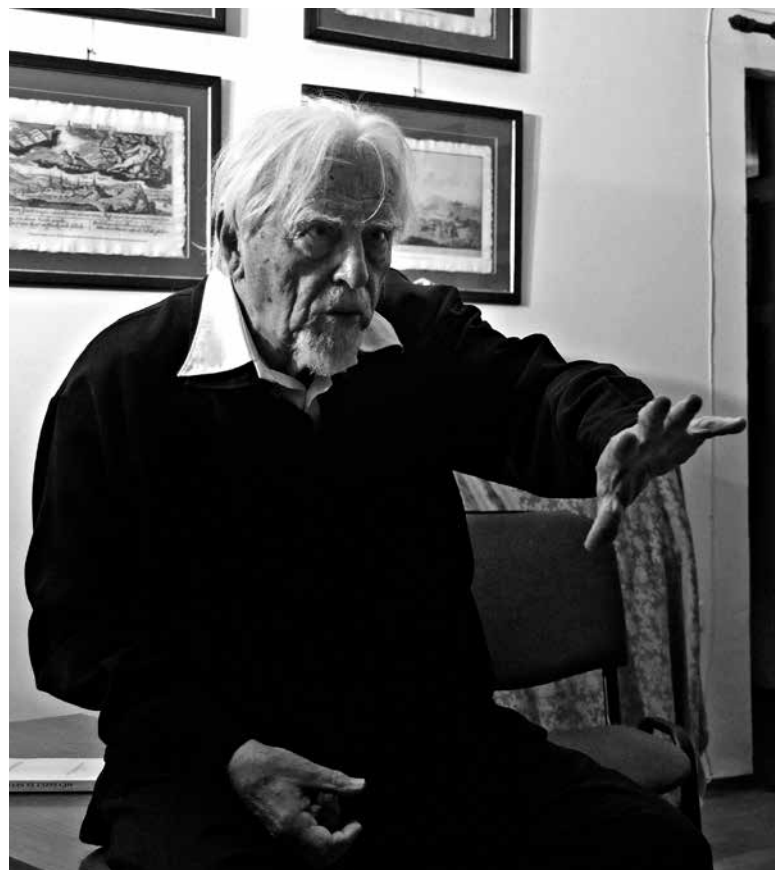
Két évvel ezelőtt történt, amikor rádöbbsentem, bármilyen fickósan is tartom magam, a vég bizony közel. Az évei számából ugyan egyébként is tudja ezt az emberfia, de jól esik nem gondolni rá, nem tudomásul venni, hogy megöregedett. Aztán egyszer mégis csak rákényszerítették. Miként jómagam. Olyan bajom vált számomra is nyilvánvalóvá, melyet kapcsolatba szoktak hozni az öregedéssel.

Elmentem a szemészetre, szemüveg ellenőrzésre. Ahogy ott ültem a vizsgáló székben, csak úgy mellékesen közlöm a doktorral, hogy egy ideje már az egyenes vonalakat hullámosnak látom.

– Húha – szólt csillogó szemmel a fiatal orvos –, akkor én magát beküldöm a János Kórházba, a retina ambulanciára.

Többet nem is szólt, nem is kellett, én ennyitől is ijedezni kezdtem.

A Jánosban, a folyosón, a rendelők előtt rengeteg az ember, a szék, amelyre ülhetek, hideg és kemény. Számot kapok, s mondják, várjak, míg hívnak. Kiszolgáltatottnak érzem magam. Orvosok, asszisztensek, akik vizsgálnak, jelentést írnak, cseppentenek, feszesek, tárgyszerűek, mint kiknek kiadták az

Debreczeni Tibor

ordrét, nehogy már melegséggel reagáljanak a beteg segélykérő próbálkozására. Mindenki személytelennek igyekszik mutatni magát.

Néhány óra múlva tudomásomra hozzák, hogy makula degenerációt sikerült beszerezniem – hogy az mi, a számítógépemről tudom meg, miután már képes vagyok olvasni. Injekciót szúrnak a szemembe, pontosabban a szemfenékbe. Egy darabig nem is látok. Néhány napon át fekete karikák cikáznak a szemem előtt. S míg jobb híján szemlélni kényszerülök a dinamikus változó geometrikus formákat, van időm szoktatni magamat a makula degenerációhoz, azaz a vénüléssel járó értékvesztéshez. Történetesen ahhoz, hogy a könyvtáram legtöbb könyvét, az apróbb betűsöket többé már nem olvashatom, hogy a továbbiak során a válogatás szempontja csak ez lehet; milyen nagy és vastag a betű. S hogy ebből az állapotból gyógyulás nincs, hiába szurkálnak majd életem végéig.

Tanulom, azóta is tanulom, mint lehet létezni ezzel a korlátozottsággal, mondhatni fogyatékosággal. Bevásárolni lehetőleg a feleségemmel járok, s ő olvas helyettem, illetve nekem, ha szükséges.

Az viszont jó, hogy a számítógépen még tudok dolgozni, a természetben meg gyönyörködni, a múzeumok képeit közelről, távolról megbámulni, s ha éppen kedvem van, figyelni a lányok ringó járását. A mellek himbálózását már lehetetlen, mivel a divat parancsára mindenki merev burokbá zárja az említett ékességet. Abban reménykedem; noha szintévesztő is vagyok, meg a makulám is degenerált, hogy a körülöttem létező színes világot, ha nem is olyan élesen, mint régen, de azért láthatom. Talán életem végéig.

■ ■ ■

és felesége, Vilma néni – fotó: Aknay Tibor

Évekkel ezelőtt valamelyik naplójegyzetemben írtam arról a felszabadító örömről, mint szokelltem a lépcsőn lefelé jövet a magánurologus rendelőjéből, miután közölte velem, hogy a prosztatámmal nincs semmi baj, noha én baljós érzésekkel állítottam be hozzá. Most meg, ellenőrzés végett csupán, egy másik doktor rendelőjébe úgy léptem be, hogy utána majd, miután megvizsgált, vigyori képpel állok a feleségem elé, megint minden rendben.

Hát nem így történt. Az orvos közölte ugyanis, hogy ő a tapintáskor észlelt valami kicsiny duzzanatot, amelyről rosszindulatúságot is feltételezhet, de biztosan semmit sem állít, szedjem azt az orvosságot, amit elkezdtem két hete, s három hónap múlva majd, az ellenőrzés során meglátjuk, mit mutat a vizsgálat meg az ultrahang meg a vérvétel.

Nincs rosszabb, mint a bizonytalanság. Már rosszul vagyok, mit mutatnak majd az eredmények.

*Egyik-másik teológus,
hites gondolkodó még meg is nyugtat.
S többször imádkozom...*

S közben effélékre gondolok: – A feleségem nálamnál sokkal többször volt beteg, feküdt kórházban, s hagyták nemegyszer kétségek között. Igazságosnak kell tartanom, hogy a sors velem is megélti azt, amit ő már igencsak megtapasztalt.

S mondok magamnak ilyeneket is. – Tibor, te most múltál 90 éves. Családodban senki nem élt ennyi ideig, lassan minden osztálytárs, korodbeli rokon, barát, szakmai személyiség kihullt mellőled, s te eddig jó erőben, s máig itt! Mit akarhatnál még? Fogadj el mindent akként, amint adatik.

De nagyon félek a szenvedéstől. Mondtam is az imént az én gondoskodó Ági lányomnak, ha olyan helyzetbe kerülnék, a vége felé akár, kérem, szenvedni ne hagyjon. A halállal meg tudok békülni, de a szenvedéssel nem.

Rajta kapom magamat azon is, hogy sűrűbben hallgatom a transzcendenciával foglalkozó rádióadókat. Egyik-másik teológus, hites gondolkodó még meg is nyugtat. S többször imádkozom, elsősorban nem is magamért.

Egyébként januárban kell prosztatata kontrollra mennem.

■ ■ ■

Az öregséggel függ össze ez is. A feleségem a budapesti lakásunk udvarán dolgozott. Takarított. Pucolta a kerti utat. Nem kérte rá senki, de ő lement a negyedikről, ahol lakunk. Szorgosan dolgozott, miként mindig is tette, világéletében. Én leszóltam neki, onnan fentről, hogy indulok. Aknay Tibor kiállításának kezdetére kellett volna érnem, Kőbányára. Szóval szóltam, mint egy jó férj, ő felnézett rám, hogy válaszoljon, aztán féloldalasan hasra vágódott. Rohantam le az udvarra. A járda kövén a rengeteg vér, a fél arca, homloka, orra csupa seb, a szeme bedagadva. Majd fel a liften. A lakásban sebtisztítás, fertőtlenítés, fájdalomcsillapítás. Nem folytatom. Én kétségbeesve fújtam, hívom a mentőket. Mire ő: meg ne próbáld, és a lányunknak se szólj.

Nem folytatom, Amit azonban nem hallgathatok el: Már rég megmondták nekünk, külön-külön is, hogy felfelé nézni, pláne hirtelenül, öregeknek nem szabad, mivel elszedülhetnek, s eleshetnek. A feleségem elfelejtette az utasítást. Én meg

elfelejtettem figyelmeztetni. Nem leszólni kellett volna, hanem lemenni hozzá.

Aztán persze nem maradtak el a vizsgálatok. Hajdani tanítvány idegsebész orvos Julow Jenő vizsgálta a János Kórházban, s istápolta Csiky Ria, a diákkori barátónő egészségügyes leánya. De az én születésnapra könyvbemutatómra eljönni nem tudott, sem a szomszédba, a Jókai Szalonba, sem Debrecenbe, a születésnapra köszöntéssel egybekötött író-olvasó találkozóra.

Ja igen, az orra meg eltört.

Milyen jókat tudunk nevetni a tompuló öregekről szóló anekdotaízü vicceken, hogy mit nem hall jól a vén, s hogy felejt, meg ismételi, meg keres, és nem talál, aztán butul is, s mindebből milyen mulatságos helyzetek támadhatnak.

Mi most éljük ezt a másnak mulatságos állapotot, s a legjobb, amit tehetünk, magunkat ironizáljuk, s nevetünk a gyarlóságainkon. Nekem a látásommal, a feleségemnek a hallásával van probléma, s előfordul mindkettőnkénél, hogy elfelejtjük, mit mondtunk az előbb. S mit hová tettünk le! Én mostanában szorgosan keresem a kerti kulcsot. Egyszer csak ránéztem a szegre, ahol lenni szokott, s meglepődtem, nincs a helyén. Azóta is bújócskát játszik.

Ma meg mi történt! Öltözök fel, már rajtam a kabát, nyakamban a tarisznya, hogy indulok vásárolni. A pénztárcát emelném ki a táskából, a szokott helyéről. s ijedten tapasztalom, hogy nincs ott. Keresem a környéken, különböző zsebekben, sehol. És a személyi igazolványom is benne. Pánikba esem, s szaladgálok, mint a mérgezett egér. Aztán csak úgy végigsimítok a kabátom, ami már rajtam van, te jó ég, mondom, ott meg a pénztárca. Öt perce már betettem. S elfelejtettem.

Aknay Tibor

Akkor hová...?

Csupasz fák, a vékony ágak,
mint védtelen hajszálerék
a létezés tüdejében.

Egy magányos levél
némán sikolt
mielőtt földre ér,
az öreg házat
babusgató repkény
is leszáradt.

Csak a rigók optimisták,
akik változatlanul
őrzik fészükét
ebben a se tavasz
se nyár se ős időben.
A youtube-on láttam
egy jakut sámánt,
dorombot pengetett,
az idő tehát
megállítható.
Akkor hová
sietünk?

Most meg itt az újabb öregkori nyavalya. A súlyos csontritkulással összefüggő, illetve abból következő testi fájdalom.

Váratlanul jelentkezett. Az egymás mellé helyezett fotelekben ülve beszélgettünk, az asszony meg én. Egyszer csak a feleség váratlanul a jobb oldalához kap, a csipejéhez, a combjához, a lábszarához, s jajgat, vonít, s mondja kétségbeesve, hogy segítsék. Szokásom szerint pánikba esem, nem tudom, mit kell ilyenkor cselekedni. Mozdítani nem lehet, féloldalasan fekszik a fotelben. Széket teszek a lába alá, de az apró helyváltoztatásra is jajgat. Aztán megtalálom a Voltaren kenőcsöt, kenetetem, adok neki Algoflexet, közben pisilnie kellene, arra is valami megoldást kell találni. Majd csak késő este szűnik annyira a fájdalom, hogy elsegíthetem az ágyához. Reggelre lesz jobban.

Azt hittük, idegbecsípődés, amilyen korábban nem egyszer nekem is volt. De aztán kiderült, másról, többről van szó. A fájdalomérzet ugyanis a későbbi napokban is megisméltődött, de mindig máshol jelentkezett. Kellott a lányunk intézkedése; magán reumatológus, röntgen, labor. Kiderült, hogy 3-as osztályzatú csontritkulása van. Beágyazatlanokká váltak a gerincben a csigolyák, a forgók is elhasználódtak.

Nem régen a Kuckóban támadt rá a váratlan fájdalom. Panasztmentes volt aznap, ezért aztán eljött a programra. Egyszer csak, a találkozó vége felé elsikítja magát. A deréktól a jobb lábfejjig nyilaldosott a fájdalom. Autóval, majd széken ülve hozta haza, a negyedik emeletre, három kuckós barátunk.

A vizsgálatok még tartanak. Kenőcsök, tapaszok s más eszközök kéznél. Próbálunk kidolgozni új életprogramot. A jelenlegi helyzethez alkalmazkodót. Lakáson belülit. Én, mint egy túl éber kutya, állandó figyelő állapotban. Lányunk a fő segítők. Meg Tóth Tibor, a reumatológus orvos tanítványom, aki Kaposvárról – ahol nyugdíjasként dolgozik – feljött, hogy megvizsgálja a feleségemet, és okos tanácsokkal lásson el bennünket. Reménykedünk.

Mindazonáltal ebben a kényszerhelyzetben is van, amit örövendetesnek mondhatunk. Többet beszélgetünk, tudunk minden fájdalommentes napnak örülni. S jutalmazzuk magunkat a szeretet érzékelhető gesztusain kívül finomabb itallal, egy-egy újonnan felfedezett versrészlettel, bölcs mondással. S van időnk mérleget készíteni. Szólunk az életünkről, a gyerekekről, a nagyokról és kicsikről. Megállapítjuk, hogy kegyelmi helyzet a miénk, mivel ez ideig nem szorultunk az utódaink gondoskodására, kiszolgáltatottságunk legfeljebb időszakos. Milyen jó, mondjuk, hogy még vagyunk egymásnak.

A feleségem, most, hogy szobához kötött, mintha rászánta volna magát, hogy szelektál, régi iratokat, használhatatlan tárgyakat kidob. Hogy csak annyi legyen kézközelben, amennyire szükség van.

Azt csak én tudom, milyen nagy dolog, mekkora elszánás, mondhatnám, heroikus tett, ha ezt végbeviszi. Korábbi elveivel kerül szembe. És közeledik az enyémhez.

Szeretném remélni, hogy ez a közeledés eltart még egy ideig.

Közben eltelt a karácsony s az újév. S ez sem fájdalom és szorongás nélkül. De nem részletezem.

Hogy mit hoz az újabb esztendő? Ki tudhatja? Biztos, hogy én nem. Csak óhajtánám, hogy kevesbedjék a baj.

Hinni kellene tudni! Folyamatosan. Csak az ész ne pofázna közbe!

Bérczy József

A talentumokról

A talentumok? –
 A talentumaid, Uram, lássad, itt –
 oldom a kendőt,
 mert göncbe kötve, *bugyrom* mélyén...
 Ragyognak! De hogy! Pár darab, nézd!
 Én tizenévesen ámultam rájuk.
 Egyszer, a messzi magyar pusztán.
 Csillagok alatt. Ragyogtak!
 Ahány talentum, annyi álom.
 De aztán nem – nem gyarapodtak.
 Sajnálom, Uram. *Mea culpa!*

Csecsemőkoromban, hol feküdtem,
 a kemencénél, a *tisztaszobában*,
 mellém tetted, oda, a *sutba*.
 Hogy nem feledted?!
 És számon kéred – a talentumokat...
 Most! mikor végét járja, végét a vándorlásom.
 S nem váltottam be. Egyetlenét sem.

A magaméból éltem.
 Ha adtam is – csak a magaméból... Szerényen.
 Mert küldöttél engemet számkivetésbe.
 A *Szabadság* nagy menete után ...
 Hogy legyenek szabad! – ha már hazátlan.
 Talentumaid, Uram, nem, nem használtam.

Jóna Dávid

Változás

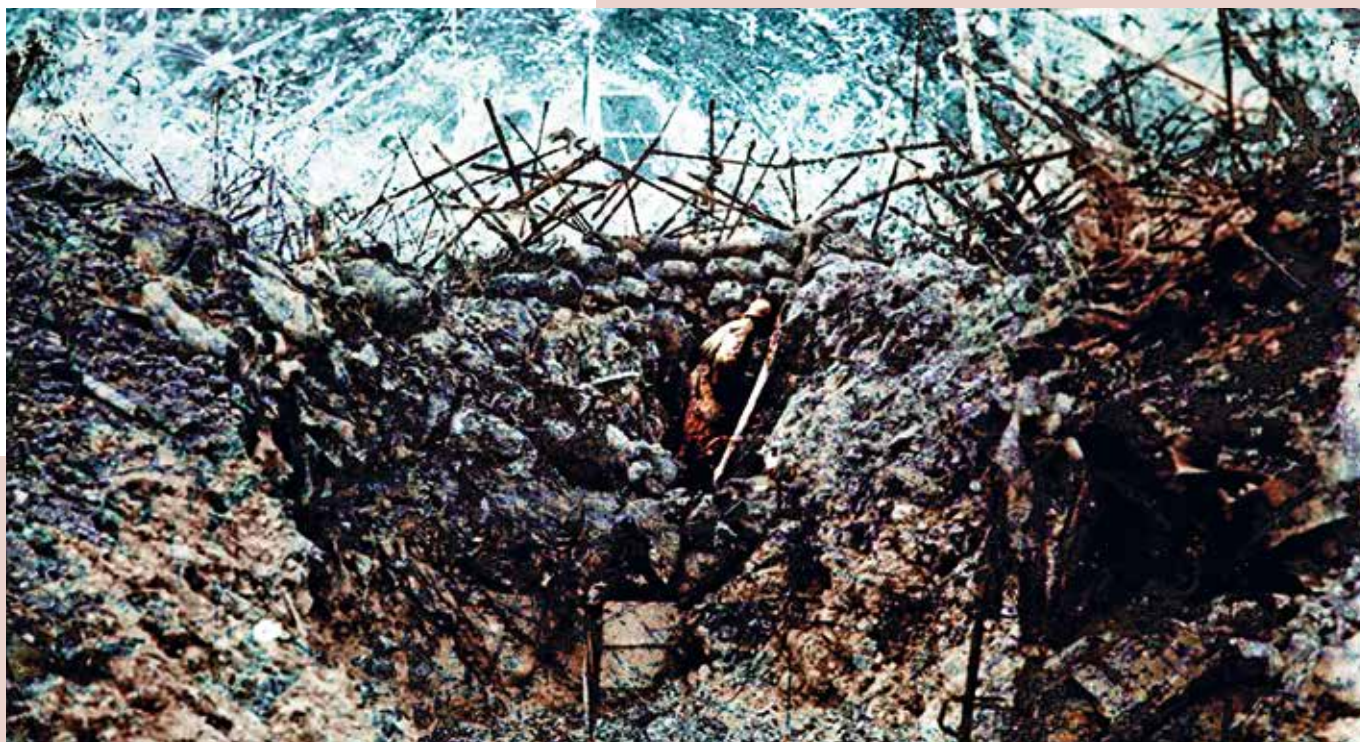
Ideje szólnom,
 a káliumból argon lesz,
 az uránból ólom,
 totemmé válik a kerecsensólyom,
 majd karpereccé a csuklókon,
 a szeretet felezési ideje
 felszárad egy csókon.

A stroncium rubídiummá válik,
 egy rövidített örökkévalóságig
 szól hitünk,
 hisz valamelyikünk
 úgysis változik,
 s ha önmagával szembetalálkozik,
 nem ismeri fel.

Bozók Ferenc

Katonatemető

talajba halt sapkák övek
 porrá puhult bakancsszögek
 szétkorhadó lidérc-bakák
 jövőnkbe ájult dédapák

Ország László elektrográfija

PÉNTEK IMRE

Pályafutásom története

Önéletrajzi regény (részlet)

Az eltemetkezés (sikertelen) programja

F1966. június eleje volt. (Legalábbis úgy emlékszem.) A régi bölcsészkar Pesti Barnabás utcai épületében, az Egyetemi Színpadon, egy műsor keretében műveikkel bemutakoztak az alkotókör jórészt végzős tagjai. Beadtuk a verset, prózát – amit akkoriban elköveztünk, s jónak gondoltunk – Török Endrének, tanárunknak, aki akkoriban foglalkozott velünk, és a műsort megszerkesztette. S vártuk az eredményt. Ahogy én is. Titokban, a hátsó sorban, végighallgattam – a talán épp Ruszt József rendezte – az előadást, s lehangoltan vettem tudomásul: kimaradtam. Sem a versem, sem prózám nem került a „kiválasztottak” közé... Akkor hát eldőlt a dolog. Nem maradok Pesten. Megyek vidékre, Lentibe, szülővároskámba, a határszélre tanítani. Pár nap múlva bementem a zalaegerszegi művelődési osztályra, és bejelentettem: elfogadom a lenti gimnáziumban felajánlott tanári állást... Kovács Lajos, az egyik vezető ember, mentorom kissé furcsán nézett rám.

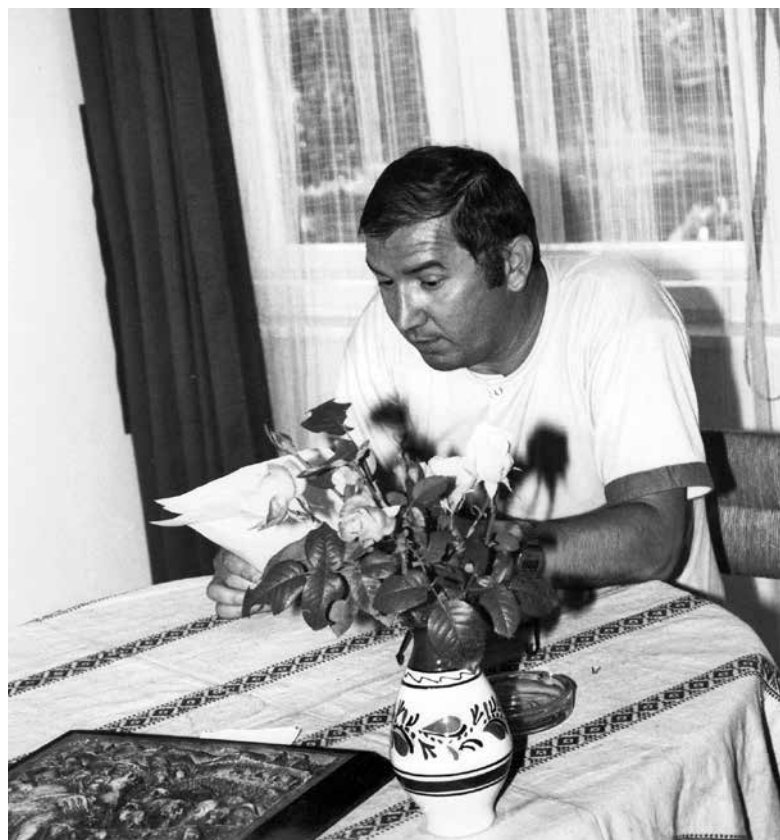
Megvallom, nem bántódtam nagyon. Bár írói karrierrel álmodtam, mint évfolyamtársaim közül sokan – sorolhatom a neveket: Győri László, Koncz József, Utassy József, Kiss Benedek, Módos Péter, Asperján György, a befutottak, az ismertek közül Bella István –, akiket akár barátaimnak is mondhattam, hisz velük osztoztam meg a kezdeti időszakban az Eötvös Kollégium egyetlen Erica írógépén, melyen első kéziratunkat lepötyögtettük – de nekem nem sikerült. Itthon várt egy biztos állás s egy beteljesülő szerelem, Dóczi Katalival, aki nekem vadul és nem eredménytelenül udvaroltam. Bronzvörös haja és vadóc modora teljesen elkábított. És érdekes módon én is imponáltam neki – kétségtelenül felszedtem némi műveltséget a bölcsészkaron, amivel villogni tudtam az ottani baráti körben. Köztük egy-két név. Tüske Zoltán, akivel távoli rokonságban is voltunk, Bíró László, aki viszont a későbbiekben játszott meghatározó szerepet az életemben, Gróf Jani, aki fodrász lett, s a nők elkényeztették. Aztán itt volt az apai ág rokonsága, Kancsal Laci, ügyész helyettes, akivel éjszakába nyúló vitákat folytattunk a „rendszer állásáról”. Katalival is ebben a körben jöttem össze, sokszor találkoztunk, randiztunk, helyi bulikon és bálokon tettem neki a szépet – s egyre inkább éreztem, ez egy végzetes vonzalom, aminek be kell teljesülnie.

Mit érdekelt a költészet, a filozófia, az áramlatok, viták a marxista táboron belül – magyar irodalom és filozófia szakon végeztem –, a beteljesülő szerelem elsodorta ezeket „komoly” dolgokat, még előttünk volt a nyár, a tanítás szeptemberben kezdődött, s ő is állást kapott, titkár lett az egyik általános iskolában, szóval az anyagi háttér és biztonság is kezünkre játszott. Anyámat is – aki a család esze volt – meglepte ez a fordulat. (Egyébként örökké vitáztunk, torzsalkodtunk, de

az ő támogatása nélkül sokkal nehezebb lett volna eljutni a diplomáig – később ezt el kellett ismernem –, s bizony a „rózsaszín csekket havazása” nélkül – ahogy egyik versemben írtam – aligha jutok el a vágyott célig. Szóval úgy látszott, ezt ő is kénytelen volt belátni, kedvezően alakulnak a dolgok.)

Akkor nem gondoltam bele, 10 éve verték le a forradalmat. A kádári konszolidáció sikeresnek bizonyult. Az új gazdasági mechanizmus lázában égtünk, mi, fiatalok. A megújuló szocializmus ábrándja hatotta át a társadalmat. Amihez persze az életszínvonal emelkedése is kellett. (Akkor halmoztuk fel azt az adósságot, amit még ma is törlesztünk.) De kétségtelen: jobban éltünk, megjelent a gáztűzhely, egyre több lett a tévé. A boltokban lengyel vodkát, grúz konyakot, szovjet pezsgőt lehetett kapni. S akkor jött divatba a cola vörösborral. Ez utóbbi „hazai coctail” különösen kedves volt számunkra. (Hisz az alkohol – mondanom sem kell – komoly szerepet játszott a helyi magán- és közéletben.)

A tantestületbe hamar beilleszkedtem. (Hozzáteszem: mit is tehettem volna.) Két egyetemi társammal együtt léptük át a lenti gimnázium kapuját. Varga Laci és Geresits Gizi voltak e szerencsések, matematika és magyar szakos tanárként. Az

Péntek Imre (1988)

igazgatónk egy fajsúlyos fizika és matematikatanár volt, igazi fő marxista, s nyilván párttag – legalábbis külsőleg ezt mutatta –, csak később értettem meg, hogy alapjában véve egy gyerekszerető, kiváló tanáregyéniség. Helyettese viszont bohém fiú, földrajztanár, nagy utazó. Mint régi lentivel, vele hamar szót értettem. Akkoriban végezte a marxista egyetemet, próbáltam neki segíteni, de hamar értésemre adta, hogy ő ezt a kis „továbbképzést” simán megússza.

De néhány szót az iskoláról. Amikor én odakerültem, pár éve működött. A kisváros meghitt, barátságos, áttekinthető intézménye. Mindenki mindenkit ismer. Két ifjúkori barátomat sikerült rábeszélnem, iratkozzanak be, levelezőn érettségizzenek le. (Én már rég nem voltam ott, amikor átvették az érettségi bizonyítványt.) Próbáltam védekezni a helyi ráhatások ellen. Ha nem válaszoltam a gyakran blőd kérdésekre (nekem annak tűntek), akkor felvágtam. Ha túlságosan belemerültem a vitákba, akkor olyan véleményeket fogalmaztam meg az új mechanizmusról, a prágai tavaszról, amit itt nem volt kívánatos. Rájöttem, hogyan védjem ki a tanári beszélgetéseket, amelyben gyakran politikai kérdések is szóba kerültek. Szerettem a feketekávét, s rájöttem: ezek a nők – a többség – nem tudnak, de nem is akarnak jó kávét főzni. Nem volt nagy dolog, hamar rájöttem a csínjára-bínjára, s attól kezdve én lettem a kedvenc. Sok mindent elnéztek ezért a kis machinációért. Főztem a kávét, volt miért elvonulni, tenni-venni, és többnyire hallgattam. Minden szavukból a szocialista örökkévalóság csapott ki. No persze a hangadókéból. Én zsigerből nem értettem velük egyet. Egypártrendszer, szocialista demokrácia, igazi választás nélkül, a diktatúra fedőneve. Akárhogy szépítjük, a politikai elnyomás formáit miért kellett volna imádni, bálványozni? Ez nekem nem ment. Alkalmazkodás, a megújítás reménye. Körülbelül ezzel a mentalitással éltünk, így vészeltük át a pódiumokról hallott sok ostobaságot. Kétely, székszis, félmosoly.

Ami a költészetet illeti: magam számára is váratlanul, nem hagytam abba az írást. Mi több, ide-oda küldözgettem verseimet. Nem is eredménytelenül. Ebben apósom több évtizedes Continental írógépe a ludas. Amikor már ott laktam náluk – apósoméknál –, felfedeztem a gépet, amit csak havonta egyszer-kétszer használtak a havi elszámolások elkészítésekor. Ez némileg fellendítette elhamvadó ihletemet. Egymás után születtek verseim, szerintem jók, elfogadhatók. Csak hát az elismerés, az elfogadás, a felfedezés. Abban volt hiány. Emlékszem, Pákolitz Istvánnak, a *Jelenkor* versrovatvezetőjének írtam nem túl szimpatikus levelet, verseimmel „kibélelve.” Valami ilyesmi állt benne: *Kedves szerkesztő úr (vagy elvtárs), ne mondja meg, milyenek a verseim, közölje le őket.* A szokványos elutasító levelet kaptam meg tőle. (Zalaegerszegi barátomnak, Pécsi Gabinak arról mit sem árultam el, hogy az apjával milyen levelet váltottam. Csak később tudtam meg, a „kilencek” többsége ugyanígy járt vele.) S nagy elégtétele a sorsnak, hogy néhány hónappal később Angyal János barátom közölte: hat versemet elfogadták az *Új Írás*nál. Történt mindez az Úr 1967. esztendejében. Egyébként mindez költőavatásnak is tekinthető.

S ekkor már javában zajlott az *Elérhetetlen föld* szerkesztése. Zajlottak a különböző procedúrák. Ki legyen tagja az antológiának, ki nem. Többször összejöttünk emiatt Pesten, szavaztunk, vitáztunk. (Idővel visszatekintve, azt hiszem, jól választottunk, döntöttünk.)

Volt Lentiben egy iskolatitkárunk, Böbe. Nehéz róla beszélni, ő volt a tipikus jó ember. Akkoriban jelent meg Szolozsnyicin novelláskötete, pontosan 1967-ben, a *Matrjona háza*, aminek főhőse hasonlított a mi lenti barátnőnkre. Mert velünk volt, kis társaságunkkal, amikor tehette. Bármilyen kéréssel fordultunk hozzá, segített. Népszerű, barátságos, mindenki által kedvelt leányzó volt, ráadásul csinos is. De ez minket nem zavart, alkalmi partnereit szívesen fogadtuk. És akkor történt az eset: egy úttörőtáborban – állítólag a szeretője, a helyi munkásőrparancsnok bevezett vele a Balatonba. Böbe beleugrott a vízbe, és nem jött fel többé. A parancsnok kievezett, és amikor megkérdezték tőle jól fél óra múlva: hol van a partnere, ezt válaszolta: *Valahol ott, bent...*

Engem ez nagyon felháborított. És írtam egy verset, a címe: *Baleseti jegyzőkönyv egy gondnoknő haláláról.* És a vers megjelent az *Új Írás*ban. Kisebb botrány lett belőle. Akkor éreztem először, hogy van értelme a közéleti versnek. ha másra nem is volt jó, a parancsnokot mélyen, szívből utálni kezdte szűkebb környezetében mindenki. (A költeményem csak nyilvános kifejezése volt ennek.) És némi elégtételt szolgáltatott ennek a nagyszerű – hangsúlyozom – jó embernek. Aki oly váratlanul és érthetetlenül tűnt el az életünkben. Sikerült újabb rossz pontot szerezni a helyi nagyságok előtt. (A vers az *Elérhetetlen föld*be is bekerült.)

Rájöttem, hogyan védjem ki a tanári beszélgetéseket, amelyben gyakran politikai kérdések is szóba kerültek.

Szóval, bár a felszínen, a köznapokban minden a legnagyobb rendben zajlott, azért a mélyben fortyogtak az események. Kitért a csehszlovák válság. A magyar elit óvatosan, de határozottan támogatta az ott kibontakozó társadalmi folyamatokat. Ennek áramlatai a mi kis városunkban is érezhetőek voltak. Emlékszem, a történetek hatása alatt készültem első külföldi utamra. Természetesen az iskolánk szervezésében. Akkor még nem nősültem meg, de komolyan megfordult a fejemben: disszidálok. De túl nagynak találtam a kockázatot, és az is eszembe jutott: az *Elérhetetlen föld*nek sem használna, ha egy tagja elhagyja az országot. Mindenesetre a pár napos kirándulás a sógoréknál csak megerősítette bennem: ezeket mi aligha győzzük le. A kiruccanás decemberben volt, s egy tisztes, nem túl előkelő zöldségboltban fokföldi meggyet kínáltak eladásra a boldog, elégedett vevőknek.

Még egy dolog izgatott: a *Mao biblia*. Akkoriban kis belső csoportok ezzel az ideológiával kacérkodtak, kíváncsi voltam, mit esznek ezen. Megvettem a kötetet, és csalódottan láttam: gyakorlatilag Mao-szövegekből összeállított könyvecske. Egy mondatára emlékszem: „*Aki fellázad, annak mindig igaza van.*” Anarchiára hajló természetemnek végtelenül jólesett ez az „igazolás”.

Idővel kialakult egy kis társaság – aminek magja hármunkból állt, a bankigazgatóból, B. Laciból és belőlem. E körben vitattuk meg a világpolitika állását, a csehszlovák helyzet fejleményeit, s a belső viszonyok alakulását. A csehszlovákiai bevonulás után – lehet, hogy másnap este – mondtam e körben: „*A fürdővízzel együtt kiöntötték a gyereket is.*” Ezt biztosan mondtam. Néhány nap múlva rendőrségi figyelmeztetést kaptam

– izgatásért. Egy törzsőrmester hallgatott ki, nem túl intelligensen. Majd átadta a figyelmeztetésről szóló, eléggé primitíven megfogalmazott szöveget. Az iskolai következmények sem maradtak el. Óráimat elvették, csak napközis felügyelő lehettem volna. Be kellett látnom, az az idilli félrehúzódság, amit kiterveltem, csődöt mondott. Kivel beszélhettem meg problémámat? Sajnos, helyben senkivel. Néhány zavaros telefonbeszélgetés Váci Mihállyal, akinek ez az ügy csak púp volt a hátán. Hamarosan beadtam a felmondásomat. Nem volt más hátra, gondoltam, körülnézek a piacon, kinek kell egy ilyen politikailag terhelt, gyanús személy. Ahogy tapasztaltam, nem volt egyszerű. Ha bevallottam, milyen priuszom van, akkor azért nem vettek fel. Ha nem vallottam be, kiderült. S akkor kellett távoznom. Ennek ellenére a budapesti Várna utcai fiúkollégiumban kötöttem ki. Legalábbis egy nem túl hosszú időre. 1968 őszén.

Ha belegendoltam, nem túl sikeres pályakezds. Családom a végeken, apósom utál, én meg itt a fővárosi albérletben. Katit is megrázták az események, de tartotta magát. Ha apósom nem olyan agresszív, talán még lett volna visszaút. Folytathattuk volna életünket az új, pedagógus kölcsönrel épített takaros családi házban, az ő háza mellett. De a sors, a kényszerek másképp hozták.

A Várna utcai kollégium nem egy leánynevelő intézmény volt, az biztos. De a párttitkára, egykori egyetemi évfolyamtársunk, aki élet és halál ura volt az intézményben, becsületeére mondva, vállalt bennünket. Egykori évfolyamtársait. Én Kiss Benedek helyére kerültem. Bence annyira kikészült a gyerekektől, a körülményektől, hogy már a lábát sem tette ki az irodából. Szabadúzásának kezdete is innen számítható. Soha többé nem vállalt állást. Rózsa Endre is innen került a *Fonómunkás* szerkesztőségébe. A csapatunk oszlopos tagjának Utassy József számított, akivel vállvetve vittük a továbbiakban a kollégium ügyét. Gondoskodtunk a rendről, fegyelemről. Sokan nem értették, hogyan lehet tekintélyünk, miért engedelmeskedek szavainknak a jó kötésű, szabolcsi gyerekek. Nos, a titok nyitja: a környékbeli kocsmákban, ahol találkoztunk, nem húzódtunk el, hanem szépen elbeszélgettünk. Tudtuk, kikkel és hogyan kell bánni. Ki a vezető, a befolyásos ember, hangadó, s ki az, aki meghúzza magát, és engedelmeskedik. És ennek alapján – ha nem is kifogástalanul – működött minden. Délelőtt, a reggeli ügyelet lebonyolítása után, úgy kilenc-tíz felé mi már a Hungária kávéházban ültünk, és ittuk a második vagy harmadik kávékat.

Egyik alkalommal is így vette kezdetét a nap. Jöttek íróbarátaink, elbeszélgettünk, a környéken voltak a lapok kifizető helyei, valakinek mindig volt pénze. Ha nem volt, be lehetett sétálni a MAOE irodájába, kölcsönt vagy előleget kérni. (Ebben Szikszai Karcsi és Szervác József voltak nagymesterek. És Földeák János többnyire segített nekik. Volt, hogy ott hagyták a cseht, és vigyorogva tértek vissza némi pénzzel.) Szóval, ott ültünk, és akkor felébredt bennem a vágy egy tejboltban reggelizni. Mindig nagy reggeliző voltam. Józsi azonban odaintette a pincért, és hozatott némi falnivalót. És így voltunk az ebéddel – én távozni akartam, mondván, mellettünk van egy jó étterem, Józsi – vagyis Dzsó – ismét szólt a pincérnek, a vacsorát már nem említettem. Valamikor éjjel előtt távoztunk, amikor Dzsó barátom, kissé szemrehányóan, a következőket mondta: „Látod, ezért nem mész te semmire. Egy rohanás az élted.”

Igen, ha itt meg tudok maradni, talán másként alakul a sorsom. Mindenki sajnált, segíteni akart, a közgázon végzett barátaim, akik magas hivatalban ültek, biztosítottak a törzskocsmájukban, hogy csak szóljak, és minden sínen lesz... De persze nem szóltam. Mit is mondhattam volna? A gazdasági minisztérium, a Tervhivatal vagy a pártközpont munkatársának? Nekem elég volt a söröskorsók barátságos koccanása, a felesek színes villogása, a megeresztett nyakkendők lezsersége.

És a boldog pesti kiruccanás is hamarosan véget ért. Az igazgató elvtárs tavasszal közölte velem: a második félévben nem tart igényt a munkámra. Május volt, virágozott az orgona, a kedvem nem annyira... Hogyan tovább?

Találtam egy feljegyzést ebből az időből:

Tárgyalások állásügyben (valamelyik városban), 1968–1969.

...bár a felszínen, a köznapokban minden a legnagyobb rendben zajlott, azért a mélyben fortyogtak az események.

Bizonnyos H. hivatali szobája előtt (szobaszám, névtábla stimmel) – dobogó szív, ide-oda rebbenő pillantás –, ajtók, kerek ablakokkal, mintha börtöncirkli lenne, mintha egy küklöpszszem kísérne... A benyitás izgalmi, a fölnzés – ó, az irigyelt biztonságu, ahogy könyöküket az íróasztallapra feszítik – aztán felismerem, ő az. Felismer ő is. Ahogy beléptem, éppen telefonált. Köszönök, megállok az ajtóban. Mintha rám nézne, de beszél tovább. Figyelem a szöveget, hátha közben rám is vonatkozik egy mondat, egy szó, egy utalás – de nem –, egy általam ismeretlen elvtársnő helyzetéről folyik a diskurzus (mondhatnám, részletes, részletező szociológiai helyzetelemzés) – de egyelőre egyetlen gesztusa sem árulta el, vette tudomásul (jelen)lételemet. Határozottan nézett – mellettem el, a hátam mögé (mi lehetett érdekes a saját irodájában?) – egészen furcsa szemállással, „elvon” tekintettel. Én pedig ott álltam az ajtó előtt, kezem a kilincsen – azon tűnődve, elengedjem-e? – vagy nyomjam le újra, csendben, halkan távozva, az alkalmatlan pillanatnak ígyn adózva. De aztán mégsem mentem el. Nem. Nem mozdultam. Igaz, lassan elborított saját jelentéktelenségem érzése. Az, hogy nem vagyok senki és semmi. Átnéznek rajtam, mintha üvegből volnék. H. pillantása nem megalázott, kétségbe vonta létezésemet. Mégsem moccantam. Szétáradt bennem a gög, a dac, a fogcsikorgató düh – igyekeztem kihívóan és provokatívan visszanézni, amittől bármi emberi reakciót remélhettem kiszolgáltatottságomban. De válasz nem érkezett. Dühöm idővel csillapult, semmibe foszlott. Beszélgetés közben mintha ránőtt volna H. fülére a kagyló – a tárgyalás persze haladt a maga medrében. Már bele is tudtam volna szólni – ha itt szólni merhetek... Viszont ahogy kikoptak belőlem (rólam) az emberi viszonylatok, elfogadva a magam „objektivitását”, mint tárgy kezdtem újjászülelni. Kezdtém visszanyerni mozgásszabadságomat, ugyanis egy tárgy elmozdulását nem kíséri emberi reakció, ha az nem veszélyezteti a praktikusság, a megszokottság körét. Ahogy mint tudatos emberi lény elhaltam, megújultam mint tárgy. S már mozdulni is tudtam ebben a semlegességben. Előbb bizonytalanul, majd egyre határozottabban. Lépéseim befelé apróztak, kis szünetekkel. Már így is jelentős teret nyer-

tem, elszakadva a bejárattól, a kilincstől. Tapasztaltam: a beszélgetők viszonya nem változott. Tempós, kimért módon folyt az értekezés. Haladás közben egy rekamiéfélehez értem, mint valami szigethez. Mozgásomban tovább fejlődve ülő tartást vettem föl. S ültem. A biztonság, a magabiztosság melege kezdett bizseregni a seggem alatt. H. szürke szeme meg se rebent. A beszélgetés ebből a perspektívából egészen másnak tűnt, valahogy érthetőbbnek. Szerettem volna bólogatni egyes részletei hallatán, amivel (mélységesen) egyteterttem. Visszaszívargott belém az élet, tárgyból emberré, fáradt emberré változtam. Arra gondoltam: mi lenne, ha lefeküdnék, kinyújtoznék ezen a nagyon szép hivatali rekamién?

A folyosózugot, a lépcsőfordulónál, kineveztem nyilvános olvasóteremmé. Olvasmány: Heller Ágnes: *Mindennapi élet*. Aztán a titkárnő jött sietve, s közölte: K. elvtárs még tárgyal. Elrohantam a kórházba. Útközben vettem egy konyakos meggyet. Ezt fogom átnyújtani anyámnak a látogatáskor. A portánál kiderült: fél óra múlva lesz csak a nyitás. Addig – rohanás vissza. Hisz lehet, hogy K. előbb végez, s akkor nem kelljen várnia. Becsoszogok a végtelennek tűnő piros futószőnyegen. A titkárnő – behízelt hangú bemondó, anyai empátiával felszerelve – újból a várakozóba küldött. Oda, a placra. Az általam már „bérelt” magán nyilvános olvasóterembe. De már rühelltem. Heller Ágnes idegesített. Jobbnak láttam föl-alá sétafikálni. Végül megjelent K. Dadogni is elfelejtettem. Azt mondja, holnap délelőtt. Biztos. De megnyerően szólt, kénytelen voltam hinni neki. Ez után kinyílt egy másik ajtó, B. lépett ki, és barátságosan beinvitált. Szerettem volna valamilyen meghatottságot érezni, de hideg voltam, mint egy jól elkészült, marinírozott hal. Tudtam! – mit fogok mondani. Mint fiatal, reményteljes, stb. irodalmár – más hasonló eufémizmusok... (Visszafelé élni milyen nehéz, az elvonttól a konkrétig.) Ő passzív volt – néhány tényre volt kíváncsi. A tények fénye ragyogta be homlokát. És én – konyakos meggyel a zsebemben – anyámra gondoltam. Megtapintottam a celofán burkot, az ujjaim érzékelték simaságát.

De ugyanakkor: különböző (új) lehetőségek villantak fel. Végül: gyermekvédelmi előadó. Én lelkendezek. Ő fanyalog. Elképesztő: szociális előadó?! Az én képzettségemmel? Ott ezt meg ezt kell konkrétan elvégezni. Képes leszek én erre? Jelentéseket írni. Szervezni. Összefogni. Ellenőrizni. „*Na, nem gazdaságilag.*”

Már lestem a rést, mely előbb-utóbb beszélgetésünk falán támad. Ezt kell kitágítanom – és eltűnni... Egyre szeretnék büszke lenni az életemben: nem ejtettem ki fölösleges szavakat a számon. Megéreztem, ha felesleges vagyok – s időben távoztam. Sikerült a mutatóvány. Elbúcsúztunk. Én pedig szállást kerestem, befogadó ismerőst, hogy holnap időben megjelenjek. Valószínű Sz. P.-éket keresem fel. S megint a gyerek-szobában ágyaznak. Én pedig készülhetek az újabb (folytatósnak) mesére, ezzel tudok fizetni a szállásért. S egyszer, ha már mindenem túl leszek, írok egy meséskönyvet ezzel a címmel: *Gyermekszobák hálóvendége voltam...*

Ám a kedélyes epizódok sem csillapították gondjaimat. Akadt egy-két jogász barátom, akik kisütötték: a bajt ott kell orvosolni, ahol a megtörtént. Be is jelentkeztem a z-i művelődési osztályon, K. L.-nél, hogy számítok egy igazoló-megbocsátó beszélgetésre, és esetleg újolag kaphatok állást a kies Zalaegerszegen. Ott laktam Lentiben, szeretteim körében, és

vártuk K. L. jelentkezését. De nem jött semmi hosszú hetekig, többször is próbáltam siettetni a folyamatot, de L. kedvetlenül leintett. – Öregem, ez nem kártyaparti. Ki kell várni, amíg megérnek a dolgok.

A dolgok csak nem akartak megérni, és egyre elkeseredettebben vonatoztam le-fel Zalaegerszeg és Lenti között. Jó másfél hónap múlva jött az üzenet, tőle: – Gyere be holnap 10 órára!

Én már nem hittem el, hogy ebből lesz valami... De ahogy beléptem irodájába, ott volt négy ember – egyiket nem ismertem –, és valahogy olyan vidám, felszabadult volt a légkör. Beszélgetni kezdtünk, én persze mindent szántam-bántam, ám végül az ismeretlen odabökte: Molnár elvtárs, maga tehetséges ember, de ne ugráljon annyit. Ebben maradtunk, én pedig megígértem: a továbbiakban lojális polgára leszek a Kádár-rendszernek. S lett állás is, a renitens tanárok helyén, a fiúképzőintézetemben. Nagy kocsmázással ünnepeltük meg az új állást, a kollégiumhoz közeli Napfény akkor élte fénykorát. Estéli szolgáltatásával nem tudott senki versengeni: szinte bolti áron vásárolható üveges italt a betérő vagy távozó vendég. Barátaim – Orsós Jakab, K. Laci, az erdész, P. Jóska, a közgazdász, J. Pali, a gyermekgyógyász – szoros kört fogtak nem csak itt, hanem a toronyház presszójában is, ahol hébe-hóba a helyi művészekkel is összejöttünk. Dús László festőművész, Szabolcs Péter szobrásszal, Németh Jancsi keramikussal, a páterdombi műtermes lakások jeles lakóival. Egyek voltunk, kortársak, a reményteli jövő várományosai. Mert bármilyen borús események árnyékolta be a fiatalságunkat, agyonverhetetlen optimizmusunkat senki és semmi sem vehette el. Éreztük az előttünk járók tekintetében: a felkészültség és az idő nekünk dolgozik, nekünk készíti elő a helyet... Az esélyt. Önbizalmunk határtalan volt és kikezdhetetlen.

Én hát kis kitérő után, ami által csak nőtt becsületem, újra visszatértem a régi akolba, ahol a baráti szeretet és szolidaritás feledtette a kezdeti kálváriákat... Irodalmi becsületem is nőtt, nődögélt, megjelentem pár vidéki és budapesti folyóiratban. Többek közt az *Életünkben*, ami növelte helyi respektusomat. És a pesti antológia, az *Elérhetetlen föld* is lassan megtalálta az utat a megjelenéshez. A magánkiadás ötlete elvetélt, hiába szedtük össze a szükséges összeget. Bár még nem volt minden tisztázott, a hírek szerint az Írószövetség KISZ-szervezete kiadásában még karácsony előtt megjelenik az *Elérhetetlen föld*. Angyal János barátunk – az antológia szerkesztője – egyre jobb hírekkel traktált. Darvas József és Dobozsi Imre állt mellénk, amit kezdetben alig akartunk elhinni. És Czine Mihály tanár úr sem tétlenkedett, megtette a szükséges lépéseket az irodalmi hivatalokban. A pár éves várakozás mintha meg sem történt volna: az *Elérhetetlen földet* bemutatta a Magyar Televízió, a felvezető és moderátor: Czine Mihály.

Ahogy várható volt: rögtön ütköző zónába kerültünk. De ez sem zavart igazán. 27 évesen valóban megnyílt előttem is az irodalmi pálya... Az a fajta félprofizmus (állás mellett írni), ami sokunk számára oly természetesnek tűnt. Hogy később mégis másként alakult, abban akár a sors is komolyan közrejátszott. A zalaegerszegi publikáló nevelőtanár meghívót kapott Miskolcra, hogy legyen a *Napjaink* munkatársa. És én elfogadtam ezt a kihívást. Hetven elején, némi tárgyalások után, Gulyás Mihály főszerkesztő biztatására, Miskolcra költöztem.

Várnak ránk az üvegvárosok...

Olvasólámpa
KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Stefan Żeromski regénye ifjabb Béni Géza fordításában

A hosszú, magát optimistának tartó XIX. századnak a kijózanító és véres világháború vetett véget 1914 és 1918 között. A közel öt éven át tartó világegés következményeit a harcerek hadmozdulatain és ütközetein kívül a politika és a diplomácia is alakította. Mindez egy sor korábban dédelgetett illúzió eltűnésével és egy sor eddig rejtett eszme és indulat felszínre törésével járt együtt. Országok szűntek meg vagy darabolódtak fel, míg korábban beolvasztott országok és népek lettek ismét az európai történelem és térkép szereplői.

Lengyelország története szinte tökéletes ellentéte volt-lelt Magyarországnak. Az Osztrák–Magyar Monarchia szétesett, Magyarország a trianoni békediktátum (és nagyrészt a nemzetiségek függetlenedési akarata) következtében úgy önállósult, hogy darabjaira szakadt, területének, lakosságának és természeti kincseinek nagy részét elveszítette. Lengyelország ellenben, amely közel másfél évszázad óta nem volt független állam, területe Oroszország, Németország és a Monarchia kisebb-nagyobb részét képezte, a három hatalom vesztes háborús helyzete következtében – némiképp váratlanul – megteremtette (visszaállította) függetlenségét. Sőt 1918 után az orosz „visszatagosítási” hadjáratot is sikeresen visszaverte. A három országból óriási társadalmi, gazda(g)sági különbségeket hordozó csoportokat egységes nemzetté formálni azonban emberfeletti feladat volt, amely évtizedeket igényelt. Ami a szétszakított másfél században a lengyelség nemzeti tudatát egyben tartotta és megővta a széthullástól, az asszimilációtól, az a lengyel nyelv megőrzése és a lengyel kultúra ápolása volt.

...a fiú, Cezary (akit hol Császárkának, hol Cárócskának neveznek) zabolátlan, beképzelt kölyök lesz édesanyja nyakán.

Stefan Żeromski (1864–1925) vakmerő vállalkozásba kezd, amikor *Koratavasz* címen ennek a zaklatott, reménykeltésben is rettentő, alig fél évtizednyi időszaknak (1917–1922) a számtalan gondolatát és indulatát egyetlen személy (egyetlen család) történetén át kísérel meg felvázolni. A cári Oroszországban a lengyelek (különösen az értelmiség) viszonylag elfogadható társadalmi helyzetet vívott ki magának, mindez azonban szétszóródással járt, és lengyelségük (nyelvük) diszkrét elhallgatását kívánta meg. A Baryka család (amelyet rosszalói inkább „Bárócskának” neveznek) a Kaspi-tenger mellékre sodródik, Bakuban már szinte jólétben élnek, vagy inkább túrték sorsukat. Az olajmérnök apát 1914-ben a frontra vezénylik, a fiú, Cezary (akit hol Császárkának, hol Cárócská-

nak – Czarus – neveznek) zabolátlan, beképzelt kölyök lesz édesanyja nyakán. 1917-ben kitör a bolsevik forradalom a háború ellen, a cár ellen, a hagyományos társadalmi rend ellen, az évszázados elnyomás és nyomor ellen – a hatalom bírásáért. És Baku környékén az orosz nemzeti, hatalmi, nyelvi primátus ellen. A Kaspi-vidéken a kor egyik leghírhedtebb vérfürdője alakul ki, amelyben orosz, örmény, tatár, de török, sőt angol indulatok és fegyverek is részt vesznek. A lengyelek – jobbára bizalmatlanul mindegyik nációval szemben – tapasztalatokat szerezhetnek a bolsevik ígéretekből, a kommunista jelszavakból és a formálódó szovjet valóságból. Az apa fogságba esik, aztán megszökik (ha igaz!), bujdosik az ősi lengyel földön, és vágyaiban, képzeletében üvegből épült házakkal- városokkal népesíti be az egykori és újra megteremtődő hazát. A Bakuba titokban visszatérő apa fiát vágyálmokkal hitegeti, de a haza boldogításának eszméjét és az anyanyelv szeretetét beleoltja gyermekébe. 1918-ban a (még roppant fiatal) szovjet rendszer vonatszámra engedi hazatelepülni a lengyeleket, Cezary hazatér a hazába, ahol sosem élt, szülei még Oroszországban meghalnak. Üvegpalotákat nem talál, a társadalmi egyenlőség, amiről apja álmódzott, és mint valóságról beszélt neki – illúzió, de a megteremtés szándéka, a lengyel föld szépségének felismerése ettől kezdve benne lakik a háborgó ifjú gondolataiban.

Cezary afféle XX. századi, kelet-európai Candide-ként járkel, tévelyeg Lengyelhonban, elkerül egy déltáji uradalomba, vendégként. A közép-kelet-európai, késő feudalizmus kori viszonyok nem ismeretlenek a magyar olvasó előtt sem, „az úri világ” bútor-, ruha- és hagyományörző imádatával, avuló öncélúságával egyrészt vonzó és megmosolyogtató, másrészt azonban veszedelmes struccpolitika az ország feszültségekkel teljes éveiben. 1921 után a szovjet veszély egyelőre nem fenyeget, de a belső társadalmi elégedetlenség meglehetősen gyúanyagot kapott a szovjet-orosz ideológiából és a folyamatosan erősödő frazeológiából.

A lengyel néphagyomány (sőt, talán már a mitológia is) hat évszázadot ismer, ezek egyike (talán éppen a legelső) a koratavasz. A tél még közel van és fenyeget, a tavasz még odébb, de már közelít, a megmaradás öröme és a tennivalók elkerülhetetlen végiggondolása jellemzi – nemcsak évenként és személyenként, de országonként és nemzetenként is. Ha napjaink szóhasználatával akarunk élni, akkor sorozatos rendszerváltozást is mondhatunk, amely földrajzi, nemzeti, nyelvi, főhatalmi téren egyaránt értelmezhető, leginkább azonban társadalmi-történelmi téren sürget (követel) gyors előrelépést, átstrukturálódást.

Ehhez képest Cezary a dél-lengyelországi Nawlacban, kis-magnás barátai birtokán látványosan rejtélyes szerelmi szöve-

vénybe bonyolódik, amelyben három (eltérő korú, vérmérsékletű és családi állapotú) leányzó, illetve asszonyszemély kap szerepet. A hölgyek a vidéki kis- és nagyasszonyok életét élék konyha és szalon, zongora, tánc és fogatos kocsi-készítés formájában. Cezary a vendég tolokodásával és szenvedélyimitálásával van jelen az intim(nek alig nevezhető) eseményekben. A következmény egy sztrichninmérgezéssel elkötvetett gyilkosság, egy kilátástalan búskomorság és egy (állítólag nem akart) házasság. A kastély (vagy csak kúria?) eseményeiben háttérszereplőként a személyzet és a szolganép is részt vesz, rosszallással, bizalmatlansággal, fel-fellobbanó keserűséggel a megtapasztalt úri léhasággal, erkölcstelenséggel, esztelen pénzszerzéssel szemben. Miközben maguk testben, lélekben, lakóhelyben, berendezésben a silánynál is hitványabbat kapják uraiktól, és azt is csak talán évtizedenként. Indulataikban, szóhasználatukban ott kísért (néha nagyon is látványosan) a proletár-szegényparaszt osztályharcos gyűlölete. Szavaik zavarba ejtően visszhangozzák az 1917-es orosz-szovjet szólamokat, sőt – ezt Žeromski aligha tudhatta – a magyarországi 1919-es Tanácsköztársaság propagandáját is.

STEFAN ŽEROMSKI KORATAVASZ

Cezary ismeri, érti „a nép” szavát, a nép nem bízik sem uraiban, sem Cezaryban, de ő vendég, aki majd elmegy idővel, előtte jobban mernek beszélni. Vagy talán üzenet szól a szavukból, hogy az értelmes, fiatal idegen talán vinné el a paraszti keserűség szavait városi, társadalmilag érzékeny fülekhez. Talán nem is a kommunista osztálytudat megfogalmazásai ezek, hanem „csak” az emberi, állampolgári egyenlőségre vágyakozás.

De hát a koratavaszi mégiscsak a remény évada, a kibontakozó világé, amely akár még jobb is lehet, mint az elmúlt esztendő, a tűnő évszakok. És a lengyel táj gyönyörű, de hát melyik nem az, ha a tájban élő ember a tájban látta meg élményeit és emlékeit, ha tudja a tájban élő fák és virágok, állatok és madarak nevét, a közeli patakok, a távolabbi dombok nevét, ha ismerősként ráköszönhet a szembejövő nemzettárs, és ő visszaköszön mindkettőjük nyelvén. Žeromski írói kiválósága a környezeti részletek rengetegében, apróságokban és hatalmas távlataiban mutatkozik meg elsősorban. Az olvasó maga is mintegy részese lesz a koratavaszi bimbózásnak-virágzásnak, a felhők vonulásának, a levegő rezgésének, a napfény simogatásának. A szó varázslata sehol olyan személyhez szólóan nem jelenhet meg, mint amikor az olvasóból résztvevőt, jelenlévőt varázsol az író. A fordító, ifj. Béni Géza nagy beleérző képességgel, a részletek finom éreztetésével festi a lengyel tájat, amely – a magyar tájhoz való számtalan hasonlósága ellenére is – markánsan hordozza sajátosságait.

Cezary végigjárja-bolyongja megtalált országát, amelyre szeretettel és hozzáhajlással, de ugyanannyi kritikával tekint, az elvégzendő munka garmadáját veszi számba, és hívja fel rá a figyelmet, mintegy a „vészcsengőt rázza”. Varsó és más városok nyomornegyedeiben riasztó mértékben szaporodnak el a zsidó menekültek zsákutcát jelentő szükséglakásai, akik Kelet-Európa több országából ide zsúfolódtak össze, pedig sem emberi környezetet, sem elfogadható életfeltételeket nem találnak, nyelv, végzettség és egzisztencia nélkül tengődnek, az 1920-as évekre mintegy hárommillióan. Cezary alkalmanként orvostanhallgatónak mondja magát, de inkább csak a nyomorúságos szállásért, ahová édesanyja egy hajdani ismerőse befogadta. A befogadó tanár, szociológus valójában egyike azoknak a széplelkű álmodozóknak, akik meglehetősen tudással, minimális realitásérzékkel mozognak a zűrzavaros lengyel valóságban, az osztályharc csapdahelyzetei között.

Cezary-Candide megismer számtalan problémát, számtalan megoldási kísérletet, hangzatos jelszót és ideológiát. Érvel és alulmarad, érvel és csak saját magát képes meggyőzni, érvel és társakat keres az érveihez. Nem tudja – honnan tudná! –, hogy az érvek némelyike banális, mások beton-kemények, nem tudja (Žeromski 1925-ben meghalt), hogy mi hogyan következett be a következő tizenöt, harmincegy, kilencven évben. Nem lett a szovjet ideológia követője, sem hirdetője, ahogy pedig azt a szovjet propaganda hirdette róla. Egy bizonyos: Lengyelország élt és túlélte, vergődött és kilábolt sorsából a következő évszázadban is, a *Koratavaszi* mintha ígéretes virágfakadást hozott volna... A könyv borítóján, a fekete háttér előtt egy-egy nagy fehér és piros folt kapcsolódik egybe, a lengyel nemzeti lobogó, de a vörös folt elfolyik, mintha kiömlő vér volna...

LUKÁTS JÁNOS

A halál mint megszokott szenzáció

Olvasólámpa
KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Laurent Obertone figyelmeztetése Európának

Először ez a szó ugrik be a könyvről: *szenzáció*. A régóta készülő, s a regény három napjában kitörő és elharapódzó gerilla- és polgárháború tényleg csupa ismerős szenzáció. Az izgalom adagolásától szenzációs maga a regény is. Csupa főbe kólintó hír az ítélet napjainak eljövételéről, a halálról. A mai párizsi, vidéki-francia, nyugat-európai (éppúgy észak- és dél-amerikai) hétköznapiak hosszú évek óta fennálló botránnyainak villogó, lángoló és füstölő nihilizmusától pezseg a pokoli üst. Mint ha egy örült rikkancs hirdetné a Párizsban lángra lobbanó polgárháborúról: „*Szenzáció! Eljött a halál órája, itt a világ vége!*”

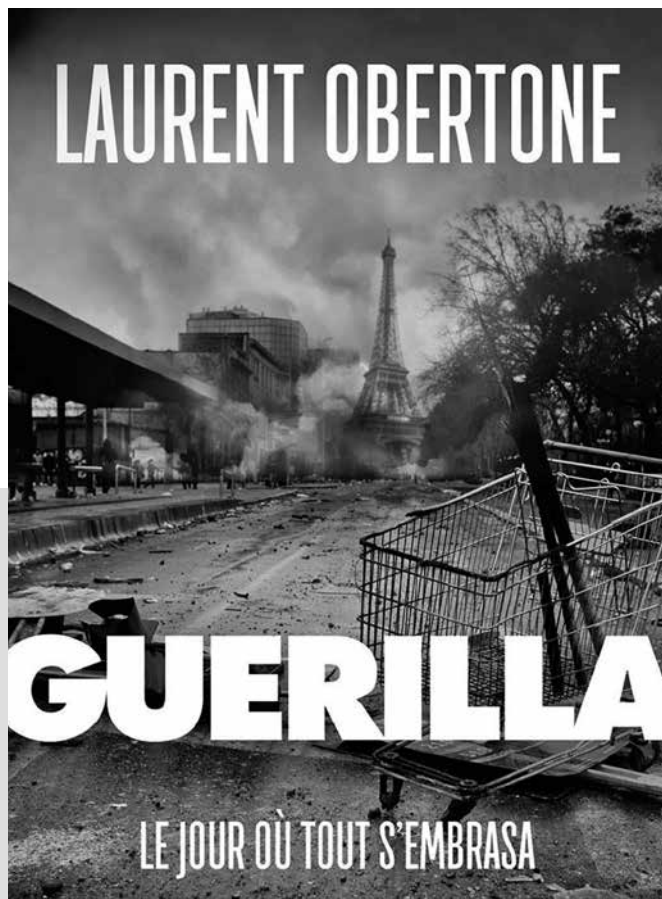
A borzalmakban bővelkedő tévé-thrillerek vetítése előtt jelenik meg a tapintatos felirat: „*Vigyázat, gyöngye idegzetűeknek és epilepsziásoknak nem ajánljuk.*” Ez is állhatna a regény-thriller mottójában. Az ősi borzongást, a félelmet kelti föl olvasójában döbbenetes naturalizmusával. Érezzük: már csak egy gettóban razzizáló rendőr pisztolyának szikrája kell ahhoz, hogy egy aprócska „incidens” nyomán Párizs, majd az egész ország lángba boruljon. Talpra szökken az erőszak, hogy eltörölje a biztonságot, az igazságot és az életet. Mindenki várta már a végzetet, de apokalipszisszerű következményeit senki sem sejtette.

Obertone regénye a végletesen izgalmas thrillerek közé tartozik, de túlzásai csöppet sem légből kapottak. Figyelmeztetés ez a mű a franciáknak és Európának: ha tovább mész azon az úton, amelyen évek óta tévelyegsz, akkor számolnod kell a regényben megírt veszéllyel. Gondold végig az elmúlt évek terrorista merényleteit, a tüntetők véres akcióit! A hatásvadász filmek, még a sci-fi és horrorfilmek rémálmai is eltörpülnek e látomás mellett.

Tömény elegye a *Gerilla* annak a nagyvárosi, de a vidékre is kiterjedő botránnyorozatnak, melyből minden napra jut egy adag a napi tudósításokba. A média túlzásai eltompították az agyakat a valóság iránt. Mindennaposá vált a képtelenség, a szörnyű álom lejött a képernyőről. Életre kelt a halál, melyet annyiszor falra festett a jóléti társadalom.

Nemcsak napjaink híreiből kaptunk belőle előleget. Régen is volt már ilyesféle a világon. Felsorolhatatlanok a példák az ókori népiertásoktól a „nagy” francia forradalomig, a harmincéves vallási háborútól a kínai „kulturális forradalomig”, a barna- majd feketeinges „házmesterek forradalmától” s a bolsevista terrorregények véres orgiáitól az *Evita* című filmben látott argentinai, vagy éppen a minapi, chilei zavargásokig – ne is folytassam. A Nyugat-Európát elárasztó „migrációs hullám”-hoz, vagy inkább cunamihoz kapcsolódó tömeggyilkosságok és más lélekölő erőszakosságok már nem is jajkiáltásként, hanem egyetlen, kitartott üvöltésként hatnak idegeinkre. A saját kuckójába zárt ember eleinte úgy érzi: már megszokta ezt, ám ő maga is üvöltetni kezd félelmében, ha eléri a terror. A világ érzéketlen lett a véres jelenetek, a természeti katasztrófák rémületét meghaladó társadalmi hírek iránt. A média évek óta édesgeti Európa jóléti társadalmába a potenciális bűnözőket.

A Kavafisz és Coetzee által megírt *Barbárok eljövetele* mint fenyegetés már nem kétséges: a barbárok már itt vannak. A regényben legtöbbször megjelenített Párizs többé nem Európa „szíve”, terrorista különítmények szerveződnek az egykori gyarmati erőszak veteránjaiból és azok követőiből. A délkeletről megindult s a félelem miatt törvényessé tett inváziót nem el-lensúlyozza, hanem bátorítja a „megértő” sajtó. A franciák (és németek, svédek, hollandok, belgák stb.) nem veszik észre, hogy a nagytőke által gerjesztett ázsiai áradat már túlcsapott a gátakon. A tömegtüntetésekben részt vevők egy része a saját nemzetét megtagadó francia, nemritkán gazdag szülei ellen fellázadt, anarchista diák vagy bosszút lihegő, fanatikus „antifa”, az ördöggel és a halállal cimboráló politikai kalandor, provokátor. Akad köztük széplelkűségben tetszelgő filozófus, nihilista és antimoralista uszító. (Ötven évvel ezelőtti előde-

iknek Mao Ce-Tung és Che Guevara volt az ideáljuk.) Sokan csak a bulit, a balhét keresik egyre nagyobb szenvedéllyel, ahogy agyzsibbasztó szereik adagját növelik kielégíthetetlenül. A harcos iszlamizmus követői le akarnak számolni a keresztényekkel és a fehérekkel. Nem ismernek irgalmat: minden gyilkossággal a maguk mennyországához kerülnek közelebb. A szavak inflációjával be nem telő megmondóemberek, a ravasz lapszerkesztő, a népszónok, a gettólakó iszlámokat ölésre biztató imám egy gondolkodásra képtelen csürhét vezényel a halálba, ártatlan tízezrek halálát okozva. A terror megbénítja a metropoliszt, egyszer csak nincs áram, leáll a közlekedés, a közellátás, a kórházi hűtőszekrényekből dől a dögszag. A terroristák blokád alá vonják a rendőrörsöket, a rendőrök és katonák egy része átáll az anarchistákhoz. A jámbor keresztény papok torkának elmetszésétől sem visszariadó iszlám fanatikus vérszomja odáig terjed, hogy a (már csak romjaiban létező) establishment ellen lázadó francia fiatalokban nem a rendőröket megkövető szövetségest, hanem a kivégzendő fehér embert látja. Jaj annak a fiatal szép nőnek is, akinek megkegyelmeznek: a gerillavezér rabnőjévé teszi, s belesodorja véres büntetteinek halált hozó forgatagába.

A káosz forgatagát érzékelteti a szaggatott, mégis könyörtelenül egy irányba tartó szerkezet.

Obertone műve sajátos terméke korunknak. Eszközeit onét veszi, ahová talán a legerősebben sújt figyelmeztető társadalombírálata: az agyelszívó médiumokra és a politikai karrieristákra, főként a balosokra. Stílusa az általa mélyen megvetett zsurnalisztákéhoz hasonlít: tömör, de nem csiszolt. (Ofella Balázs fordítása is lehetne csiszoltabb.) Túlcordult hatásosságában is lefegyverzően hiteles mű ez. A káosz forgatagát érzékelteti a szaggatott, mégis könyörtelenül egy irány-

ba tartó szerkezet. A villódzón váltakozó jelenetek, csataképek, a hátborzongató kivégzések az égő hús, a felgyújtott autók és a lőporfüst bűzétől „élethűek”, pontosak. A három napba sűrített, valójában harminc, vagy akár háromezer év történelmi tapasztalataitól súlyos regény úgy „három nap” színté, ahogy hat nap alatt játszódna le a bibliai teremtés korszakai: évtizedek tapasztalatait markolja össze. A szerkesztés bravúrját nemcsak a legjobb újságíró, hanem sok regényíró is megirigyelheti. A szereplők rövid fejezetekben váltakozva, a megszakított epizódot folytatva tűnnek föl és tűnnek el. Hallatlan feszültséget éreztet az olvasótoborzóan lakonikus, haditudósítói stílus. Jogos a közhely – a könyvet nem lehet letenni. A regény sok-sok szála összefonódik, majd elszakad: mindenki halálraítelt a polgárháborús armageddonban. A kultúra régi hazájának nincs már egy zuga sem, ahová ne hatna el az öldöklő erőszak. A számos francia regényből ismert „*action gratuite*”, az érdek nélkül elkövetett gonosztett (lásd pl. *Camus Közönyét*) a legfelső fokon üzemel: a bűnnek nincs oka, nincs célja. A bűn önmagát nemzi.

Több tucatnyi típust mozgat a színen a szerző. Vakmerőket és retteget, manipulálókat és manipuláltakat, zombivá züllött partizánokat, a tömegkatasztrófát hullámlovasként használó sajtósokat, ártatlan, semmit sem értő gyerekeket és idiotákat. Meg három epizódszereplőt, aki megőrzi józan esztét: egyik a (de Gaulle korából itt rekedt?) ezredes; másik a szerencsétlenül bajba sodródó, majd a vakszerencse kegyéből megmenekült, gyáva könyvelő; harmadik a tömegmészárlás jelenetéhez közeli kapualjban lebabázó fiatal nő. Köszönetnyilvánító soraiban Obertone Mélanie-nak ajánlja könyvét, „*aki valószínűleg nem ismer majd magára*”. Talán a kismama életösztönt sugárzó alakját mintázta róla? Vagy az író szerint még ő, a neki legdrágább nő sem veszi észre, hogy holnapra velünk együtt maga is a regény szereplője lesz?

ALFÖLDY JENŐ

Laurent Obertone: Gerilla – Franciaország végnapjai, Kárpátia Stúdió, 2019

Szép szavakkal Afrikából

Súlyos felhő burkol minket, tévelygünk is benne járva,
Nem törődünk már az Úrral, s mit nekünk a prófétája!
Jóságát az Úr ránk hinti, ettől csak a hiúság nő,
Kikacagjuk a Fenséget, míg a halál napja eljő.
Ördög, sátán – ők vezérlik a szívünket, és mi hagyjuk,
Követjük a gonoszszágot, s az Urat el nem fogadjuk.
Válts meg, Uram, kegyelmeddel, szomjazunk az igaz szóra,
Tedd, hogy eztán hozzád legyünk mindörökre leláncolva.
Élet lakjék a szívünkben, ha a szegényt felkaroljuk,
Ha a böjttel, jó fohással híveidet pártfogoljuk.
Élet lakjék a szívünkben, töltsd fel lelkünk istenhittel,
Ne a Korán sűgjon csalfán, és az igaz fényt ne vidd el.
Élet lakjék az elménkben, az erkölcsünk legyen jámbor,
Maradjunk meg hűségében, s ne essünk ki országából.
Élet lakjék, Mindenhatónk, a hűséges prófétákban,
Hogy hallgassuk mindig őket, szíves szóval és imában.
Emlékeztess sírjainkra, mennyországi nyughelyünkre,

Ahová a hűek jutnak, s megpihennek ott örökre.
Hozzád, az Írás Urához fordulok, óh, add, hogy éltem
Én, a Könyv igaz barátja, könyved szava szerint éljem.
Paradicsom örömeiben, úgy ígérted, ott lesz helyünk,
Készüljünk rá jámbor szívvel, s – ha napja lesz – megérkezünk.
Könnyű, csöndes halált küldjél, ajándékol, óh, Megváltó,
Bűneinket megbocsássad, s fájdalomunk se legyen bántó.
És vezessél mindig úgy, hogy a rossz ösvényt elkerüljük,
Mindenható, a sötétben sose engedj elmerülnünk.
Terjeszd ki ránk kegyelmedet, végezetül, teljes hitben,
A pokoltól őrizd meg, s vezéreljél életünkben.

A verset a XIX–XX. század fordulóján Carl Meinhof hamburgi professzor gyűjtötte a frissen-keresztény szuahéli nép között. Egy népi eposz záró sorai, amelyet ő fordított németre, én pedig magyarra.

LUKÁTS JÁNOS

Sarusi Mihály

A tanító, aki beadja az oltást

Szól a balatonhenyei lélekharang, a 94 évet élt Pődör János koporsóját négy markos férfiú viszi. A gyászmenetben ott a fél falu, s hol kereshetnénk másutt a híres henyei tanítót, Hegyi Lajos bácsit is, mint a gyászolók között.

– Radeckzy-huszár volt az öreg, erre volt a legbüszkébb! – magyarázza a „fiatal”, csak 72 esztendő tanító. – Pődör Jánosnak egyszer se adtam oltást, sose volt az orvosnál.

Nála mindenkit csak így mérnek: segített-e már az illetőnek a gyógyulásban. Mert Hegyi tanító úr 1972-ben arról nevezetes Veszprém megyében, hogy Henyén, ahol sosem volt orvos, a legszükségesebb egészségvédelmi teendőket ő végzi rendületlenül.

Jelenleg csak egy betege van. A Köveskálról kijáró ápolónő szülési szabadságra ment, s az orvosi kezelésre szoruló buszszal járnak be a körzeti rendelőbe. Hegyi tanító úr egy agyvérzéses, mozgásképtelen falubelijét szurkálja hetente kétszer.

– Persze nem mint orvos, és nem is pénzért, hanem emberi kötelességből. S csak akkor csinálom, amikor szükség van rám.

És az itt eltöltött évtizedek alatt – 1920-ban jött ide tanítani – sűrűn szorultak rá, a műkedvelő gyógyászra a henyeiek.

Először csak állatokat kezel, kipróbálta, milyen gyógyszer kellene. Megtörtént, hogy szíven szúrt egy jércét, mert túl mélyre szaladt a tű.

– Egyszer is a szomszédban megrúgta a disznót a ló, s egy öklömnyi bélcsonomó kilógott belőle. Van-e forró víz, kérdeztem. Egy kis szuperszeptil porral megmostam, bevarrtam, volt éppen egy penicillinem, azt beadtam. Meg is gyógyult, szép hízó lett belőle.

Másik alkalommal meg együtt ment az állatorvossal betegvizitre („*Gyere velem, ne legyek egyedül!*”, hívta a lódoktor a jó barátját). Nem volt otthon senki, be akartak mászni az ólba, hogy megvizsgálják, mi a baja a disznónak. Az meg, a buta állat, kiugrott – talán attól félt, hogy böllérbicska alá kerül? –, s a kerítés belemerült a combjába. Hatalmas húsdarab lógott le róla.

– Van-e pálinkátok? – kérdezte a doktor.

– Van.

– Akkor azonnal fertőtlenítsük, no, nem magunkat, hanem a sertést.

A lelógó combdarabot kendercérnával varrták vissza. A disznónak aztán kutya baja se lett.

Lajos bácsi egy pohár erős balatoni borral serkenti emlékezetét.

– Itt a közelben egy nálam idősebb asszony éjjel rosszul lett. Persze, lovas kocsival kellett kihozni az orvost. Az azt mondta, hogy reggel be kell vinni a kórházba, és éjjel adjanak neki egy morfiumot.

Éjfél körül felköltötték, hogy menjen, azonnal oltsa be az injekcióval az asszonyt, mert nagy fájdalmai vannak. Ment, és beadta. Otthon alig feküdt le, megint jönnek, kopogtatnak, „*Jöjjön már tanító úr, mert ellik a Pajkos!*”. És vitték a tsz-istállóba.

– Nem lehetett a lóhoz nyúlni, mert rúgott. Le kellett kötni az egyik lábát, három lábon állt, csak így tudtuk elvenni tőle a csikót.

A szomszédban élt egy ötgyerekes család. Az egyik kislány az udvaron baltázott, „*Júj, levágta az ujját, a tanító úr majd megcsinálja!*”, szaladt át hozzá a nővére, aki szemtanúja volt az egyes ujjlevágásnak.

Odament, az ordibáló gyereknek az ujját egy bőrfoszlánnyon csüngött.

– Gondolkoztam, levágjam-e? Nem, inkább visszaállítottam, és leukoplasztal leragasztottam. Bevittük a kórházba, nem merték lebontani, mást ők sem tudtak volna vele csinálni. Három nap múlva kellett visszamenni. Amikor leszedték a leukoplasztot, nézték: összeforrt!

– Most traktorista a Sanyi, megcsináltam az ujját.

Az ember- és állatgyógyítás mellett a növényvédelemmel is foglalkozott és foglalkozik. Végzett valami tanfolyamot, de hát azt rajta kívül még sokan kijárták, mégsem mennek hozzájuk nap mint nap, mint Lajos bácsihoz, hogy mit lehetne csinálni a károsodott növényekkel.

Egy újabb pohár bor után a hosszú élet titkáról kezd beszámolni, aminek röviden ez a summája: se szellemileg, se fizikailag nem szabad eltunyulni! Ez a titka az egészséges öregségnek, mondja. S nem nehéz hinni neki, ahogy végignézzünk a kemény, nap barnította, ősz hajú, makkegészséges öregem.

– Ma is egész nap dolgozom!

Erdőjáráson, gombaszedésen, szép gyümölcsösének ápolásán, s az alkalmi injekciós tevékenységén kívül: Balatonhenye népfrentitkára, könyvtárosa, vöröskeresztes elnöke, s mind ez tizedik nyugdíjas évében.

– Tegnap este falugyűlés volt, ma este cirkusz lesz. Szóval minden nap van valami. Egyedüli TIT-tag vagyok a faluban, télen én szervezem az előadásokat.

...a hosszú élet titkáról kezd beszámolni,
röviden ez a summája: se szellemileg,
se fizikailag nem szabad eltunyulni!

Egyszer Monoszlóra kellett oltás végett járnia, egy kartársnőjének csontrákja volt. Lajos bácsinak közben Veszprémbe kellett utaznia egy tanfolyamra, a beteg tanítónő azzal búcsúzott tőle: „*Addig nem halok meg, míg haza nem jön!*”

Amikor egy este megérkezett, azonnal átment e beteghez, aki mintha csak erre várt volna: azonnal meg is halt.

– Hát ilyen az élet. Én búcsúztattam. Sok minden adódik az ilyen hosszú életben.

A következő történet előtt ismét tölt vendégeinek is, magának is, nevetve: – Rút a magyar, ha józan!

Hegyi Lajos bácsi eltűnő emberfajta utolsó mohikánja: falusi mindenes a Balaton-felvidéken az Úr 1960–70-es éveiben.

Részlet az *Öreg-hegyen innen, Öreg-hegyen túl – Balatoni jelenetek című tájrajznak a könyvhétre megjelenő II. kötetéből*. (Az I. kötet 2017-ben látott napvilágot, ugyancsak a Felsőmagyarország Kiadó jóvoltából.)

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

Dörögd

Donátor-ima 1360-ból

Áldott legyél, Uram, hogy lassítottad
a léptem a völgyi pataknál, s hogy
fickándos halaidon feltündökölt
a szivárvány. Tégedet illet e hálaének,
mivel kristálytiszta vizedből oltottad imént
szarvasok szomjával együtt az enyémet.

Áldassál, hogy földed arany poharacskát,
ezüst és bronz fibulát rejt itt, s a kenyér
mellé pipacs és búzavirág terem.
Legyél áldott, hogy megállítod a léptem
e négyszögű szentély és templomhajó
közötti ívek alatt most, mik éppen

olyan könnyeden érnek össze fölöttem,
akárha karcsú ablakon át a kékellő
mennybolt. áldassál, mert a Te pünkösdi
lángjaidba nem keverszik a házi
tűzhelyeinknek a korma s háborús pernyénk.
Bár légiók vonulását itt örökre látni.

Angeluszra szól a harang, s mire
Szent András keresztjével áthúzza napom,
arra kérek, Uram, csak, megbocsáss
a kapzsiságnak, ha majd széjjelszórja
lőporral e templom testét, készüljön
belőle barmai tágasabb ólja.

Nézzél félre, Uram, akkor, hátha a
tékozló fogja mégis errefelé hordani
a disznóganéjt, s meglehet,
üres sem lesz egyik este a jászol.
S hadd silabizálhassa sokáig
az ember - akire akkor is vigyázol -

a köveket vagy az idevészt
virágocskák négy levelét! Tedd:
álmódhassa megint épnek a törmeléket.
Romladozzék hosszan, kérek,
az időben a maradék egy
sekrestye is, mint hattyúi ének.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Doktor Keserű széttépi Lenin-Lennont

Tudtam én jól, hogy doktor Keserű előbb-utóbb el fog kapni. Megmondta, hogy amíg ő docens lesz Mezőváradon, én nem lehetek a Jövő Lélekmérnöke, vagyis Jövőépítő.

Doktor Keserű József előlete számomra talány, egyszer csak ott volt a mezőváradai campuson, és világnézetet tanított. Egyik lábára erőteljesen sántított, botját úgy használta, mint valami kommunista Mózes a varázsvesszejét. Hadonászott vele, s a lépcsőn úgy kopogott, mintha a pokol kapuját akarná vele bezúzni. Diólaljjal pácolt haját hátrafelé fésülte, és egészen a koponyájához lapította, szóval egyáltalán nem úgy nézett ki, mint egy kelet-európai Elvis Presley, hanem sokkal inkább mint régi tanárok megsárgult fényképeken.

Pedig a hetvenes évek végét írtuk, a fiatalok körében tombolt a csöveshullám. Hiába gondolta rólam doktor Keserű, nem én voltam az aluljárók Robin Hoodja, alkalmi cigizésen, ártatlan kocsmai sörözéseken kívül nem éltem önpusztító életet, a drogokat nem ismertem. Na jó, akadtak néhányan, főleg ellenzéki érzelmű művészlelkek vagy állami gondozottak, akik szipuztak (nejlonzacskóból Pálmatek ragasztót szívtak), vagy gyógyszerre alkoholt ittak (mikor mit lehetett olcsón kapni a gyógyszerertárban), a csendes többség megelégedett ártatlan szerekkel, vagy nem is élt súlyos mérgekkel.

Doktor Keserűt minden bizonnyal a külsőm, öltözetem tévesztette meg, s kezdte azt gondolni rólam, hogy én fogom elindítani a MÚK-ot, a *Márciusban Újrakezdjük* ötvenhatos mozgalmat, amitől óvni kell a fejlett szocializmus felé baktató fiataltságot. Viseltes katonainget, lefelé szűkített farmert, surranót, elől homlokomba lógó, hátul gerincemet verdeső haját hordtam, ahogy azt a nagyvárosi farkasoktól láttam. Keserű nem vette észre, hogy éppen identitásváltás közben vagyok, falusi múltamtól, csíkosomelegítős korszakomtól próbáltam szabadulni úgy, hogy közben átestem a ló túlsó oldalára, kissé túlkompenzáltam magam: külsőségeikben csövesebb lettem a legvadabb Moszkva téri csavargónál.

Doktor Keserű nem úgy képzelte el a bőr viselését, ahogy a lázadásra hajlamos ifjak. Ha már bőr, nála ez legfeljebb bőrkabátot jelenthetett, térdig érőt vagy csak félkabátot, a tiszta anyaghoz fehér ing és nyakkendő viselését tartotta szükségesnek, mint egykor a Szervezetben. A bőrdzsekitől irtózott, annak feltűrt gallérú változatát pedig egyenesen rühellte. Ha az intézményben véletlenül feltűnedezett egy-két punk deréktől lelógó láncsal vagy bőrnadrágba szúrt biztosítótűvel, legszívesebben azonnal az önvédelmi pisztolyához nyúlt volna, melyet otthon, a páncélszekrényben tartott.

Mindehhez egy végtelenül unalmas város szolgált háttérként és díszletül, az egykori barokkos pompát szocreállal fedték el, a házak vakolata vedlett, mint rühes macska szőre.

Mondjuk nem volt nehéz észrevenni, hogy a docens bögyé-

ben vagyok, mert dolgozataimat lepontozta, csak az ő tárgyából több egyest kaptam, mint az összes többiből együttvéve. Ha zárthelyim az elfogadhatóság határán mozgott, biztos talált valami apró hibát, s újra bekaróztam. Félévemet mindig az utolsó utáni pillanatban írta alá, már ha egyáltalán, előfordult, hogy nála már csak főigazgatói engedéllyel vizsgálhattam. Mindketten tudtuk, hogy mindez még nem a mélypont, még nem érkezett el a végső leszámolás ideje, amelynek egyébként minden valószínűség szerint én leszek az áldozata.

– Benczi Zsolt, maga elmehetne naivának az operába! – kiáltott rám és szégyenített meg a délutáni gyakorlaton Led Zeppelin-stílusú frizurámra célozva, mire a tankörből kitört a röhögés. Szeretett alázni.

Ép ésszel fel sem foghattam, mi bősztette fel ennyire ellenem doktor Keserűt, miért utált és gyűlölt, mikor egyáltalán nem tartoztam a kemény fickók közé, vadalakosra vett figurám galamblelket takart. Én abszolúte nem zavartam köreit, tőlem úgy gyakorolhatta hatalmát, ahogy akarta. Lázadásom csupán abban állott, hogy a tankör érdekesebb figuráival a főiskola félhivatalos diszkója helyett mi a külvárosi, lepukkant kocsmát, a P 20-at látogattuk, ott ittunk szombat esténként négy-öt korsó sört, s ha már tüskékkel, vagyis felesekkel (törköly, vegyes pálinka) megcsapattuk, akkor már nagyon tele lett a tőkünk a világgal, egyebek mellett a doktor Keserű-félékkel. Elbújtunk a kerthelyiségben, a hétvégi éjszakákon lélek sem dugta be oda az orrát, ilyenkor már a környék alkoholistái, csövesei is nyugovóra tértek. Mi fölényünk biztos tudatában számítottuk magunkat az ellenzékiek közé, pedig azt sem tudtuk, mi az, eszik-e vagy isszák.

...kezdte azt gondolni rólam, hogy én fogom elindítani a *Márciusban Újrakezdjük* ötvenhatos mozgalmat...

– Szerintetek a ruszki jogszerűen vannak az országban? – kezdte a politizálást Szendeffy Krisztián a harmadik kör után. – Mert szerintem nem, jobb volna, ha hazakotródnának.

Mindnyájan úgy gondoltuk, Szendeffy nagyon bátor, tőkös gyerek, amiért előbb-utóbb megütheti a bokáját.

Meg is ütötte, doktor Keserű kezdetnek a kollégiumból rúgatta ki, aztán a vizsgán gáncsolta el úgy, hogy már a főigazgatóhoz sem fellebbezhetett.

Úgy éreztem, én következem.

De mi lehetett az ok, ami miatt a doktor kiütéseket kapott tőlem? Sötét titok számomra azóta is, amit valószínűleg már sohasem tudok megfejteni. Rebesgették, hogy a velem szembeni

negatív érzelmeinek túlon túl szabad teret engedő tanár ötvenhatban ávéhás volt, a Köztársaság téren lőtték keresztül a lábát, azóta sántít. Gyűlölt minden fiatal, akiben a fennállóval szembeni ellenállást fedezett fel, a pesti srácot látta bennük, aki kezében zsákmányolt karabéllyal vagy benzines palackkal ödöng sikátor mélyén.

Más pletykák szerint egyszerű gyermekparalízis, amitől doktor Keserű szenvedett, s indulatait az egészségeseken vezette le. Az első feltételezés hívei azt terjesztették róla, hogy a forradalomban éppen csak elkerülte a kötelet, két suhanc már a nyakára próbálta a hurkot, amikor egy szovjet tank befordult a sarkon. A kölykök elfutottak, ő viszonylag ép bőrrel megúszta, s egész életében tisztelettel beszélt az oroszokról.

A „sajnálatos októberi események” után újra a rendszer kegyeltje lett, az ávéhá megszűnésével őt is leszerelték, majd a tanárképzőre küldték tanulni, aztán főiskolán taníthatott. Nevezhetnénk ezt akár a Kádár-korban megszokott karriernek egyikének, de doktor Keserű boldogsága nem volt felhőtlen. Éppenséggel gúnyból hívták doktornak, mert ilyen címet sohasem szerzett, örökös docens maradt, ellenlábasa, a tanszékvezető Miltényi professzor valahogy mindig megakadályozta a siker betetőzését. Kettejük csatáját, a gigászok küzdelmét egyszerre elborzadva és csodálattal figyelték a bennfentesek. Doktor Keserű sohasem lehetett igazán az, ami leginkább szeretett volna, a főiskola teljhatalmú ura, Miltényi prof rendre keresztülhúzta számításait. Miltényi az eltüntetett úri osztály kommunizmussal paktumot kötött család leszármazottjaként a pártbizottságon legalább olyan jól feküdt, mint a habzó szájú docens. A piros sarokban maga a burzsoázia állt, míg a kékben a nép egyszerű fia, s csavargatták egymás tökéletlenül.

Közben az egyenlakótelep nőtt és növegetett a város szélén, a betonból kispórolták vagy ellopták a cementet, a házfalakat elfelejtették hőszigetelni, minek következtében a szélső lakásokban mínusz tíz foknál elfagytak a vízvezetékek. A kivi-

lágított, ülő Lenin-szobrot *szaró Leninnek* gúnyolta a köznép. A szobrász és a tanács újítani akart, a sok álló Lenin után ideje lenne egy ülőnek, de balul sült el a dolog. Bugyuta transzparenszek csúfították el a lepukkant köztereket, amelyeken ilyen és ehhez hasonlatos feliratokat olvashattunk: Előre a fejlett szocializmus építéséért!

A profitól elszenvedett, vélt vagy valós sérelmeiért ellenfelem a diákokon állt bosszút, egyebek mellett rajtam. Vagy csak hasonlítottam a kölyökre, aki fejébe húzott svájcisapkával, kezében kibiztosított tukkerrel oszon a Baross tértől a Blaha felé?

Sejtettem, hogy a tragikomikus játékban csak én húzhatom a rövidebbet, ezért olykor hajlottam a megalkuvásra. Elvetélt kísérleteim egyikével próbáltam közeledni üldözőmhöz, piros pontot szerezni nála, mert – lázadás ide vagy oda – a főiskolát szerettem volna elvégezni. Ha kirúgnak, otthon apámtól, anyámtól szorulok. Doktor Keserű pártbizottsági megbízatás-ként figyelte és felügyelte a baráti országok hazánkban tanuló diákjait, a körön belül leginkább az arabokat, akik közül sokan küzdöttek beilleszkedési és tanulási problémákkal. Ugyan én sem tartoztam az éltanulók közé, egyik lábam állandóan kifelé lógott az intézményből, viszont korrepetitortól hiány mutatkozott.

Így jutott nekem Ali, a jemeni felkelő, aki jutalomból jöhetett tanulni Magyarországra. Az afrikai fiú Angela Davis-szerű frizurát viselt, és márkás amerikai farmereket hordott akkor, amikor mi csak Trapperhez jutottunk, ahhoz is legfeljebb pult alól. Nekem szigorlati tárgyából, orosz nyelvből kellett segítenem Alit, mert ebből viszonylag tűrhetően muzsikáltam, de tanítványom sehogyan sem akart kötélnek állni. Talán büszkeségből vagy egyszerűen csak lustaságból, de korrepetáltam rendre elodázta a kezdést, s helyette belevetette magát az élet sűrűjébe.

Cimboráival éjjel és nappal a város egyetlen első osztályú hotelében, a Jereván Szállóban ücsörgött, nyelte a vizkiket, és váltotta a dollárokat, és rá sem bagózott a tanulásra.

A kommunizmus vége – Horkay István alkotása

– Ne haragudj már, te muzulmán vagy, vagy kommunista? – próbáltam hozzá közelebb férközni, amikor véletlenül benézett a suliba.

– Egyik sem – felelte, s középső ujjával hanyagul elpöckölte a marlboros csikket. – Én forradalmár vagyok.

Nem lettem okosabb.

Lassacskán rájöttem, hogy Alit nem lesz könnyű felzárkóztatni az orosz nyelv alapfokú ismereteihez, csak azt nem tudtam, hogyan számolok el vele doktor Keserűnek. Előre fájt a fejem, megsejdtettem sötét jövőmet, hogy ebbe is csak én bukhatok bele.

Ali könnyedén túltette magát a mondén életvitel okozta lelkiismeret-furdalásokon, mert egy-egy komolyabb kiruccanás után leterítette az imaszönyeget kollégiumi szobája műanyag padlójára, meghajolt kelet felé, majd ráborult. Szobatársa kis híján leesett az emeletes ágy felső szintjéről, amikor hajnalban fektében fordult egyet, s csipás szemeivel megpróbálta kislabilizálni, mi ez a gyanús mozgás, neszezés odalént.

– Te mégiscsak muzulmán vagy, Ali – mondtam neki legközelebbi találkozásunkkor, miközben megkínáltam egy szál Stuyvesanttal (baromi rossz cigi volt, viszont nyugatiasan hangzott a neve).

– Nem, én arab vagyok – zárta rövidre, s egyúttal elhárította bizalmaskodásomat. – Ne haragudj, mennem kell, most nem érek rá oroszozni.

Nyilván valamelyik csajához sietett, mert az arab fiatalemberek a város összes vékony lábú szöke nőjét elcsábították, felszarvazott férjek és lóvá tett vőlegények ödöngtek éjszakánként a Korhány partján. Baj lett a fene nagy nőcsábászokdásból, mert a helyi motoros banda kemény öklű tagjai nem tűrhették tovább, hogy a legjobb érettségiző csajokat már nem ők avatják fel, hanem az arabok. Egyik szombat éjjel a Jereván Szálló diszkójában hatalmas verekedés tört ki a két oldal között, székek röpködtek, és asztalok törtek, kiszállt a rendőrség, és hétfő reggel a párttitkár magához hívatta a tanácselnököt.

Ványai Fehér József

Nem talál a végítélet

Egyetlen tömbből kifaragott táj,
Láthatár vonaláig ereszkedik
Zöld, sátté, szik és gyom, buzogányok
Szúrják az eget, mi fölénk hajol, mint

Egy búra. Óv vagy elzár? Nem is tudom.
Közöttünk Aranysakál szelleme
Lebeg, és finom, láthatatlan por,
Lassítva és elúsztatva az időt.

Nem várunk semmit, igaz, nem is jön
Semmi, marad az évszázados törek,
Mely ráül kőre, torokra, szívre –
Így még a végítélet sem talál ránk.

– Simonyi elvtárs, nem tűrhetjük tovább, hogy garázda elemek feldúlják a rendet, ezt odafönt sem nézik jó szemmel – tolta közelebb Litauszky párttitkár a félig telt Fecske cigarettásdobozt és a hamutálat vendégéhez, majd a bársekreányhoz lépett, s mindkettőjüknek nagy adag vodkát töltött. – Valamit muszáj kitalálni! A hangadókat a rendőrséggel pár hónapra, amíg megnyugszanak a kedélyek, kivonatjuk a forgalomból, nem kell őket egyből lecsukni, egyelőre elég lesz a sűrű kihallgatás. Nem olyan nagy vagányok ezek, az első gumibottól befosznak. A minisztériumnál megkérjük Csanálosi elvtársat, hogy a magukról megfélelmezett ifjú arab elvtársak közül a nyughatatlanokat vigyék el tőlünk másik főiskolára. Rajtunk a megye szeme, sőt a pártközponté, ezt nem lehet tovább húzni-halasztani! Tudja, Simonyi elvtárs, vannak nemzetközi kötelezettségeink...

– Tudom, Litauszky elvtárs – nyomta el a cikket a hatalmas üveghamutálban Simonyi. – Mindenesetre írásban kérek jelentést doktor Keserűtől, hogy mi az isten zajlik már a fiatalság körében.

De a baj nem járt egyedül. Aliékat száműzték a Jerevánból, erre áttették székhelyüket a patinás, ámde kevésbé látogatott Kolumbiába. Itt egyszer Ali legjobb barátját, Musztafát rendreutasította a főpincér, mert keresetlen szavakkal inzultált egy forrónadrágos gimnazista lányt, aki pedig csak fagyira tért be. Musztafa ott, a helyszínen a tetek mezejére akart lépni, szemérmetlenül, a többiek szeme láttára fogdosni kezdte a lányt, mire az visítva kiszaladt az utcára. A főpincér, civilben a szelíd motorosok MZ-s vezérhelyettese kirángatta a boxból, és az utcára penderítette az arab fiatalembert, aki átkozódva, *Allah akbar!*-t kiáltva, sietve távozott. Ezért vagy másért, éjjel kigyulladt a Kolumbia raktárhelyisége, s ha a járési tűzoltók nem érnek ki viszonylag kis késéssel, a belobbant szeszek komoly tragédiát okozhattak volna.

Ezért vagy másért, Alit és Musztafát is áttették a vidéki nagyváros főiskolájára, holott a közvélekedés szerint és általános felháborodás közepette börtönben lett volna a helyük.

– Benczi, maga a pedagógiám csődje – tolta rám doktor Keserű a saját felelősségét az ügyben, holott közöm sem volt hozzá.

Mindenesetre éreztem, hogy egyre közeledik a végső leszámolás napja. Nyugtalanul aludtam, és tudván tudtam, hogy a docens nem viseli el, ha a párttól mossák meg a fejét, azonnal bűnbakot keres, és legújabb áldozatán vezeti le a feszültséget. Reméltem, hogy nem én leszek a következő, de tévedtem.

Világnézetünk alapjaiból beadandó feladatot készítettünk, a választható témákat előre megjelölték. Rossz idők jártak a belpolitikában és nemzetközi téren egyaránt, a lengyeleknél a Szolidaritás kezdett mozgolódni, ezért az ideológusok és a végrehajtók a legkisebb elhajlást sem engedték meg a központi iránytól. Sarkosan fogalmaztunk, kimásoltuk a marxizmus-leninizmus fő-fő iránymutatóinak legfontosabb tételeit, gondolván, hogy abból nem lehet baj. Én Leninről írtam, ez általában bejött.

Simának tűnt minden, nyugodtan vártam a házi dolgozat leadásának napját, ám éppen onnan érkezett támadás, ahonnan nem gondoltam. Ismeretlen jóakaróm a kollégiumban belefirkált anyagomba, Leninnek Lennon-szemüveget és hosszú haját rajzolt, amit nem vettem észre.

Doktor Keserű szombat délelőtt úgy ült a tanszéken, mint a szandzsák ura, vérre szomjasan trónolt íróasztala mögött,

előtte diákok sora kígyózott, hónuk alatt dosszié. Én következtem, a docens ellenszenvét alig titkolva felpillantott rám, majd belelapozott dolgozatomba. Nyugodtságot mímelve helyeztettem testsúlyomat egyik lábamról a másikra, aztán egyszerre csak fogcsikorgatásra lettem figyelmes, ami hirtelen ordítássá változott.

– Ezt a pofátlanságot! Lenin–Lennon! S telefirkálva az egész!

Doktor Keserű vöröslő fejjel, tajtékozva tépte ketté s hajította kukába a dossziét.

– Ezt még megkeserüli, ezt nem hagyom annyiban! Kirúgatom, ilyen senki sem engedhet meg magának ebben az országban!

Még ekkor sem értettem semmit, de ahogy a szállongó lapok a padlóra és a kuka tetejére értek, megpillantottam a Lennon-ná alakított Lenint, s kezdett derengeni, mi bősztette fel enyrire az öreget.

– Nem én voltam, nem én voltam – nyöszörögtem, mint egy szerencsétlen pária, de ekkor már nem foglalkozott velem senki, az utánam jövő gyorsan helyembe lépett.

– Tűnjön el a szemem elől, Benczi, majd a főigazgatónál találkozunk!

Mint akit leforráztak, szégyenben maradva eloldalogtam.

Végül mégsem került ügyem a főigazgató elé, viszont doktor Keserű hetekig lebegtette, hogy aláírja a féléveimet vagy sem. Úgy jártam a tanulmányi osztályra, mint más haza, de a mágius rubrika üresen tátongott. Aztán a fiatal tanársegédek kiálltak mellettem, mondván, hogy nem olyan rossz gyerek ez a Benczi, nem ördögfattyú. Meglehet, fülükbe jutott, hogy nem is én pingáltam át Lenint Lennonná, hanem valamelyik

gonosz lelkű évfolyamtársam, engem ártatlanul büntetnek. Bár az ifjú törökök ugyanazon pártnak voltak a tagjai, mint a docens, ők már másképp látták a világot, mint a kegyetlen öreg. Reformkörök meghirdetését tartották szükségesnek a Magyar Szocialista Munkáspártban, rajongtak Bob Dylan-ért és Che Guevarát, Fidel Castrót szitáztatták pólóikra, az egyetlen hosszú haját viseltek, hozzá szakállat növesztettek, farmert hordtak. „A hatvannyolcas generáció” – mondogatták róluk a pártaktívákon, de azt nagyon nem szerették volna velük kapcsolatban, ha francia mintára forradalomban gondolkodnak.

Doktor Keserűvel az államvizsgán játszottuk le az általa nagyon várt meccset, s talán mondanom sem kell, hogy én húztam a rövidebbet. Utoljára kerültem sorra, meghagyta nekem a két legnehezebb tételt a húsból, csak hebegtem-habogtam, mekegtem-makogtam, ezekhez a témákhoz előzetesen anyagot sem nagyon találtam a könyvekben. Szálltam, mint a győzelmi zászló...

A banketten Oszlanczy Géza tanársegéd, miután két és fél liter vörösbor elfogyasztása után könnyített magán a mellék-helyiségben, akadozó nyelvvel elmesélte nekem, amit amúgy is tudtam, hogy „direkt csinálta ezt az öreg”, amit különben ő nagyon sajnál.

A pótállamvizsgára a reformkommunista tanerők doktor Keserűt mentesítették a munkavégzés alól, így aztán hamarosan én is kiléphettem az életbe.

– Lennon élt, Lennon él, Lennon élni fog – mormogtam fogaim között, ha már így alakult, s gyors mozdulattal beugrottam a forgóajtó üres rekeszébe.

Horkay István

(1945, Budapest) képzőművész, grafikus, filmrendező

A budapesti Képzőművészeti Gimnázium után a krakkói Képzőművészeti Főiskolán, a koppenhágai Királyi Képzőművészeti Akadémián, illetve a Magyar Képzőművészeti Főiskola Mesterképző Intézetében tanult. A hetvenes évek óta kiállító művész, egyéni hangú grafikai, kollázsai, fotó-átiratai, illetve kísérleti hangvételi mozgóképei a posztmodern képalakítással mutatnak rokonságot. Önálló filmanimációi – *Öt népmese*, *Urunk Élete*, *The Little Mermaid*, *Raoul Wallenberg*, *Albrecht Dürer rinocérosza* (Orosz Istvánnal közös filmje), *Emlékszaj – Hét dal Tandori Dezső verseire*, *Egy téli alkony emléke – Animáció Kurtag művekre* – mellett tervező munkatársként vett részt Peter Greenaway több filmjében, akivel közös tárlata is volt. Tagjai közé hívta a Magyar Plakát Társaság és a szakma legjobbjaikat tömörítő Alliance Graphique International. Díjai közül kiemelkedik a Corona d'alloro alla carriera artistica Regione Sicilia (2010), a Békéscsabai Országos Grafikai Biennálé két alkalommal is elnyert fődíja (2014, 2018), a Szekszárdi Nemzetközi Digitális Triennálé fődíja (2018), illetve a 2017-es Prima Díj. Fontosabb kiállításai az utóbbi évekből: 2002: American Fine Art Editions Inc, Scottsdale, Gallery of Art Eastern Washington University, 2003: Collegium Hungaricum (Berlin), Ame-

rican Fine Art Editions Inc, Scottsdale, 2004: Canariasmediafest, QUT Art Museum Brisbane, 2005: VCA Gallery University of Melbourne, Beijing Today Art Museum, 2006: Beijing Film Academy, New Delhi India CEC+CAC, QUT Art Museum Australia, 2009: Jewish Museum of Australia, QACI Gallery, Queensland/Australia, 2012: Vision in Motion/Melbourne Australia, 2013: Accademia d'Ungheria in Roma, Ballarat International Foto Biennale/Australia, A Virtual Memorial Vilnius, 2014: Shanghai Teyou Culture Communication Co / China, 2015: Li AN Cultural development Co Shanghai / China, 2016: Léna Roselli Galéria Budapest, MANK Galéria Szentendre, Shenzhen OCT Loft-Manufacturing culture space / China, 2017: Accademia di Belle Arti – Sassari / Sardegna, 2018: Jackman Gallery, Melbourne (Ausztrália), 2019: Accademia di Belle Arti / Cyberzone / Palermo / Sicilia, 2019: KAFF Kecskemét, 2019: Pradita Institute / Singapore / Jakarta / Indonesia.

OROSZ ISTVÁN

képzőművész, filmrendező, a Nemzet Művésze

Az emberiség jövője

Zhouying Jin új könyvéről

A tudományos fejlődés eredményeképp az ember mára képessé vált arra, hogy manipulálja az életet. Genetikai optimalizáció, emberi tulajdonságok mesterséges fejlesztése, ember és gép kombinációja, gépiesített szuperemberek, aszexuális lények, túlélésre kifejlesztett egyedek... – valóban ez lesz az emberiség jövője, ez vár gyerekeinkre, unokáinkra? Ezekkel a kérdésekkel kezdi könyvét Zhouying Jin, aki Kínában a stratégiai integráció, a jövőkutatás, az innováció- és tudásmenedzsment egyik legnevesebb szakértője. Izgalmas és olvasmányos könyvében eljut arra a végkövetkeztetésre, hogy nem elég az eddig járt úton a lépéseinket lassítani, más útra kell áttérnünk. A jóság és minőség kultúráját kell kialakítani, amihez először is meg kell találni a közös hangot Nyugat és Kelet között, hiszen a kölcsönös megértés, a békés együttműködés csak magasabb, lelki, spirituális szinten képzelhető el.

Az ipari civilizáció felemelkedése által előidézett ökológiai, társadalmi és gazdasági válságjelenségek napjainkra megkerülhetetlenné váltak. Az emberiség jelenlegi életformája ugyan hordoz anyagi előnyöket, azonban súlyosan veszélyezteti a hosszú távú fenntarthatóságot. A XXI. század első évtizedében az emberiség egyértelműen útelágazáshoz érkezett, fennmaradásunk érdekében meg kell változtatnunk életmódunkat és magatartásunkat – szögezi le *Az emberiség jövője – Globális civilizáció és Kína megújulása* című könyvében Zhouying Jin professzor asszony.

*...nem elég az eddig járt úton
a lépéseinket lassítani,
más útra kell áttérnünk.*

Az Oxfordi Egyetem Emberiség Jövője Kutatóközpontjának meglátása szerint a legfőbb veszélyt a jövőben nem a földrendések, járványok, nukleáris háborúk jelentik az emberiségre, hanem a magasan fejlett tudomány és az új technológiák. A növekedés önmagában, értékalapok nélkül értelmezhetetlen és veszélyes is. A növekedésnek olyan alapokon kell állnia, amelyek stabilitást adnak, ezek a felelősség, a józan megfontolás, a helyes emberkép, értékrendi stabilitás.

Zhouying Jin a legnevesebb kínai egyetemek elismert kutatóprofesszora és számos kiemelt helyi kormányzati projektnek is vezetője, ezért könyvében Kína szerepének is külön figyelmet szentel. Megállapítja, hogy vízió és cél nélkül egy nemzetnek nincs jövője. Megérteni Kínát, hagyományával, kultúrájának spiritualitásával együtt, a jövő nagy lehetősége. Kínát a szerző egy száz éve alvó oroszlánhoz hasonlíja, amely

most kezd felébredni és megfiatalodni gondolkodásában az emberiség jobb jövője érdekében. A Tao és a természet törvényeinek kölcsönhatását elemezve megfogalmazza, hogy a tudás nem egyenlő az ismeretekkel, és az ismeret önmagában még nem a teljesség. Az ismeretnek ugyanis párosulnia kell etikával, szellemiséggel, lelkeséggel, a teljességre való vágyakozással, így válik igazi tudássá, amelyben benne van az egész ember, a lelkiismeret és a felelősség is.

A könyv fontos üzenete valamennyi olvasójához és a világ valamennyi gazdasági szereplője felé, hogy a jövő gazdaságpolitikájának középpontjába a profittermelés helyett az érték-teremtést kell állítani, valamint hogy a technológia és a gazdaság fejlődése csupán eszközök, amelyek segítenek bennünket, hogy elérjük a fenntartható emberi társadalmat mint végcél. A fenntarthatósági cél lényege, hogy az emberek virágzó, békés világban éljenek, új anyagi, lelki és ökológiai értékek mentén, amely generációról generációra képes fennmaradni. Ehhez a fejlődéshez és kiteljesedéshez az önfejelem mellett Kelet és Nyugat egymásra találása és az oktatás globális fejlesztése is nélkülözhetetlen.

Zhouying Jin a Kínai Társadalomtudományi Akadémia tagja, a Technológiai Innovációs és Stratégiai Kutatások Központjának vezetője, a pekingi Soft Technology Akadémia alapító elnöke. Vendégprofesszor a Hohai Egyetemen, a Tsinghua Egye-

temen és a Kínai Műszaki Egyetemen. Az elmúlt 15 évben számos fontos kormányzati projektet irányított interdiszciplináris területeket érintve, amelyek Kína társadalmi, gazdasági, energiapolitikai megújítását, a hosszú távú stratégiai integrációt és a fenntartható fejlődést célozták.

Az *emberiség jövője* című kötet, valamint a Pallas Athéné Könyvkiadó (PABooks) korábban megjelent kiadványai megvásárolhatók a PABooks könyvesboltjában, a Bölcs Várban.

Murányi László rovata

Jus murmurandi

Nem árt, ha ismétljük az ősi jogelvet:

1. Az állam kötelessége, hogy polgárait – ha kell – kényszerítse a törvény követésére.
2. Az állampolgároknak kötelességük, hogy az állam törvényeit betartsák. Ha erre nem hajlandók jó szántukból, jogkövetőként, úgy automatikusan életbe lép az egyes pont.

■ ■ ■

Az 1956-os, világba kiáltó forradalmunk és szabadságharcunk ötvenedik évfordulóját százezrek ünnepelték Budapesten, ám az ünnepségnek rendőrrattak lett a vége. A 2006. október 23-i utcai tömegbelövéseknek, szemkilövéseknek, kardlapozásoknak máig egyetlen komoly gyanúsítottja sincs. Ez kabarétéma, amit legelőször a Markó utcai Legfőbb Ügyészség lépésőin kellene előadni.

A kommunista (*esetünkben Gy., de nevét nem írjuk ki*) mindig lövet. Ezt sose feledd. És most is a szemünkbe kiáltotta: „*Én lennék a felelős?*”

De van itt nagyobb baj is. „*Egy nép, amelynek egyik felét mindig fel lehet bérelni, hogy agyonverje a másik felét, az nem számíthat soha az ellenség tiszteletére.*” (Herczeg Ferenc: Pro libertate)

Az egyik fele tehát az örök udvaroncok: a gyenge jellemű, előnyökért hízelgésre hajlamos, sima modorú, derék hajlítgató, ha kell erőszakosan hajbókoló. Nagy-nagy ívben kell kikerülni őket.

■ ■ ■

A kiadó gondozásában megjelenő könyvekről folyamatosan hírt adunk a www.pallasathenekiado.hu oldalon, ahol a kötetek webshopon keresztül is megvásárolhatók.

A PABooks kiemelt figyelmet fordít a közösségépítésre is. Facebook oldalán (www.facebook.com/PallasAtheneKiado) az érdeklődők további hasznos, érdekes információkat találhatnak a megjelenő könyvekről és a hozzájuk kapcsolódó eseményekről.

A picinyke gyermek az első, két lábon megtett boldog lépései előtt négykézláb keresi a biztonságot: elindul, lehuppan, újra indul, újra meg újra... S egyszer csak sikerül.

Százsor megpróbált nemzetünknek ebben volt része 1945 után. Tíz körünkkel kapartuk össze a szétbombázott, kiraboltságot, miközben a nagyhatalmak által ránk ereszett „felszabadítók” és honi árulók a felállás közben mindig négykézlábra löktek vissza bennünket, újra meg újra vissza...

De mégis maradt valami kis reménység...

Az újabb árulások után (1947, 1956, 1990) veszett el minden. „*Európa én nagy Mesterem, / lámcsak mivé lett fogadott fiad!... / Addig paskolta áztatott kötél, / míg megszökött és elriadt...*” (Dsida Jenő: Psalmus Hungaricus)

Európa, fejét elfordítva, némán nézte végig az 55 évig tartó és az 1990 utáni nemzetközi árulást.

Trianon közelgő 100 éves fordulójának évében és utána se várj Európától semmit, de semmit.

■ ■ ■

A fejvesztett világrohanásban elfogyunk: Mi, Ti, Ők, egygyé folynak az üres esztendő.

Istenünk, nagy irgalmú Urunk! Szólj ránk!

Torpants meg minket!

(Hír: évente egy kisvárosnyi lélekkel kevesebben vagyunk e megcsónkított hazában.)

Jövedelemadó 1%

TISZTELT OLVASÓNK! KEDVES BARÁTUNK!

A *Búvópatak* szerkesztősége és kiadója nevében arra kérjük a lap olvasóit, barátait és szerzőit, hogy személyi JÖVEDELEMADÓJUK 1%-ÁT A BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY javára ajánlják fel!

A kedvezményezett adószáma: 18776278-1-14

A kedvezményezett neve: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Az alapítvány legfőbb feladatának a *Búvópatak* folyóirat kiadását tekinti.

KÖSZÖNJÜK!

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Szabó Pap Edit

Munkatársak: Lukács János, Németh István Péter,

Ország László, Papp Árpád, Sarusi Mihály, Szutrély Péter

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Fő utca 57.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2020. február, sorszáma: 2/2020

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A *Búvópatak* Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

IBAN szám: HU62 – BIC (SWIFT kód): BACXHUHB

BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Ország László fotója

Kapható az újságárusoknál

A *Bűvópatakot* 2020-ban is keressék az újságárusoknál!
A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető
az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓINK

